N°. 51. **Donderdag 2 Maart 1905.** **4de Jaargang.**

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05

Prijs der advertentiën.

Per regel					f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels				.	- 0.09
»	»	» 1000	»	.	- 0.08
»	»	» 3000	»	.	- 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Wnd Secretaris*, H. L. VORSTENBOS, **42 Witte de Withstraat,** beiden Den Haag.

Voor de **Administratie,** ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats,** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat.** voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4,*** beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.– 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éëns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden.

Een Inteekenbiljet voor het lidmaatschap vindt men op de 2de pag. van het Bijblad.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Afdeeling 's Gravenhage.

Op Donderdag 2 Maart a.s., *des avonds ten 8 ure*, In het Gebouw der *Christelijke Vereeniging van jonge mannen* **Prinsegracht 4,** den Haag, zal DR. H. BREITENSTEIN, vroeger Officier van Gezondheid van het O.-Indische Leger, thans Arts te Karlsbad, eene

Voordracht houden over:

Tropenhygiene in verband met de **acclimatatie van Europeanen.**

De voordracht zal geschieden in het Hoogduitsch, latere besprekingen echter, desverkiezend, in het Nederlandsch.

Leden van „*Oost en West*" hebben vrijen toegang, huisgenooten van leden betalen *f* 0.25 entree.

Niet-leden der Vereeniging *f* 0.50 in de zaal en *f* 0.10 op de galerij.

II. Lezingen over Japan.

Op Donderdag **9** en Vrijdag **10 Maart** zal **Jkvr. A. von Schmidt auf Altenstadt** in de Afdeelingen **Nijmegen** en **Arnhem** lezingen met lichtbeelden houden over **Japan.**

Leden van de Vereeniging »Oost en West« met hunne huisgenooten hebben vrijen toegang.

III. INDISCH GENOOTSCHAP.

ALGEMEENE VERGADERING

Dinsdag, 7 Maart 1905,

des avonds ten **acht** ure, in het lokaal van het GENOOTSCHAP, **v. Galenstraat 14,** *den Haag.*

ONDERWERP VAN BEHANDELING:

Beschouwingen over het beheer en de exploitatie van de djatibosschen op Java.

In te leiden door den heer H. W. A. VAN DEN WALL BAKE, te Amsterdam.

Leden, die belangstellenden wenschen te introduceeren, vervoegen zich tot den Secretaris de heer J. BOUDEWIJNSE, *Balistraat* 66, die tot de uitgifte van een beperkt getal kaarten gemachtigd is.

Bananen-Cultuur in West-Indië.

Het *Algemeen Nederlandsch Exportblad* geeft in zijne nummers 553, 554 en 557 van 11 Januari t/m. 15 Februari j.l. een zeer belangrijk verslag van hetgeen Dr. C. J. J. van Hall, de Surinaamsche Landbouw-Inspecteur, in het Bulletin van het proefstation schreef omtrent de bacoventeelt (pisang-teelt in Oost-Indië) in landen als de Britsch-West-Indische eilanden.

Door de planters in Suriname wordt het groote belang om over die cultuur ook voor Nederlandsch West-Indië, zoowel op kleine, als op groote schaal, partij te trekken, meer en meer ingezien en een onzer belangstellende lezers vestigde van uit Paramaribo in het bijzonder de aandacht op hetgeen de heer J. R. C. Gonggrijp ter zake meedeelde, in eene bijeenkomst daar ter plaatse, van de „Vereeniging voor den grooten landbouw in Suriname".

Hij begint met eene korte levenschets van den spreker te geven, die wij, omdat dit de waarde van het door dezen meegedeelde zal verhoogen, hier in de eigen bewoordingen van den briefschrijver doen volgen:

»De heer J. R. C. Gonggrijp, die een 30 jaren reeds in Suriname verblijft en tot voor betrekkelijk korten tijd als planter, medeëigenaar en pachter van verschillende cultuurondernemingen zich een onafhankelijk bestaan dacht verzekerd te hebben, zag met vele anderen tengevolge van de ziekten in de cacaocultuur, het werk, waaraan hij de beste jaren van zijn leven gearbeid had vernietigd. Het lijdelijk aanzien van het vernielingswerk, was voor zijn energie, zijn werkzaam karakter, geen bestaan. Zoodra het dus bleek, dat voor het oogenblik de strijd nutteloos was, zocht hij naar een anderen werkkring, dien hij vond bij den spoorwegaanleg in Suriname. De ervaring in een menschenleven opgedaan bij het opruimen van beboschte terreinen, bij den aanleg van polders, bij het omgaan met werkvolk van allerlei landaard en slag, zouden hem, maar zeker nog meer het groote werk ten goede komen.

Want bij praktisch werk in de tropen, met vreemde werkkrachten, staan aan de bekwaamste ingenieurs de handen soms verkeerd. Wat deze hee rGonggrijp (eveneens de heer S. H. Gonggrijp) in dit opzicht voor den spoorwegaanleg aan leergeld bespaarde, valt niet licht in cijfers om te zetten.

Toen de planters iemand noodig hadden voor de bekende zending naar Jamaïca, viel het oog als van zelf op hem; en dat zij niet verkeerd gezien hebben bewijst het door hem te dier zake uitgebrachte verslag.

Jamaïca werd in vele richtingen doorkruist, allen die ginds met de bananen-cultuur en met den uitvoer iets te maken hebben werden aangeklampt en uitgehoord, met hart en ziel werd alles onderzocht wat den Surinaamschen planters van nut zou kunnen zijn. Geen vraag werd den verslaggever thans gesteld, of het blijkt, dat de zaak in zijn geheelen omvang en van alle zijden werd bekeken en nauwkeurig waargenomen. Mag Suriname zich binnen niet te langen tijd, in bananen-cultuur en -export verheugen, dan zal het welslagen voor een niet gering deel aan den heer Gonggrijp te danken zijn en hopen wij van harte, dat hij daarvan de vruchten mee zal plukken.«

Waar de West-Indische Koloniën, niet minder dan Java, de groote belangstelling vorderen en daarenboven de werkdadige hulp van ieder Nederlander, die in staat is het zijne, al is dit ook nog zoo weinig, bij te brengen om ze uit den staat van tijdelijken achteruitgang op te heffen, zijn wij gaarne behulpzaam om op het te Paramaribo verhandelde de algemeene aandacht te vestigen en meenen dit niet beter te kunnen doen, dan door uit *Onze West* het kort verslag van het rapport-Gonggrijp nagenoeg in zijn geheel over te nemen:

»Overgaande tot behandeling van het tweede gedeelte van zijn voordracht — studie van cultuur en export van bananas — gaf spr. in de eerste plaats een schets van de grootte, de bodemgesteldheid, de bevolking en den regenval van Jamaïca. Wij stippen daaruit aan, dat het midden van het eiland bestaat uit een vrij hoogen bergrug, van waar uit verschillende vertakkingen tot nabij en tot in zee loopen. De basis van het eiland is vulkanisch rotsgesteente, waarover lappen van zeer verschillende formatie en dikte, en vooral veel kalkgesteente, Van de talrijke stroomen, groote en kleinere, wordt daar uitstekend partij getrokken voor suikerrietvermaling. Dank zij die goedkoope werkkracht, kon de suikercultuur — trouwens ook finantieel gesteund door de Engelsche Regeering — het daar langer dan bij ons uithouden. Bebouwd worden de vouwen, valeien en vlakten op de minder steile bergruggen. De vruchtbaarheid van den bodem loopt zeer uiteen. De regenval is er grooter dan bij ons, en wel ± 2600 mM. 's jaars. De temperatuur wisselt af van 40—50° Fahr. in de bergen tot ± 80° Fahr. aan de kust. De bevolking gaat er sterk vooruit. Zij werd begin 1903 geschat op op 785.804 zielen, waarvan 2 pct. blanken, 121.955 kleurlingen, 488.624 zwarten, 10.116 Britsch-Indiërs, enz. Ondanks ruim aanbod van werkkrachten, worden toch Britsch-Indiërs ingevoerd. Vrije immigranten zijn gezocht als arbeiders. Voor deze koelies betalen de plantages aan 't Gouvernement 1 shilling per week, voor de gecontracteerde 3 pond sterling per jaar. Het loon is er algemeen lager dan bij ons. Voor gewonen veldarbeid wordt echter, evenals hier, 60 ct. per dag betaald. De woningtoestanden der arbeiders zijn er over 't geheel primitiever dan in Suriname. Het werken is er zooveel gemakkelijker; de ambtelijke omslag minder. Alle zieken worden gratis in de Gouvernementshospitalen verpleegd. Huizen en barakken op de plantages zijn naar eigen »fancy«. soms uiterst eenvoudig. Dit trof spr. op alle Engelsche plaatsen die hij bezocht.

Men komt er in Jamaica voor uit, dat koelies worden ingevoerd om te beperken de overschatting van eigen voortreffelijkheid en werkkracht der zwartjes, hunne neiging om den blanken broeder, als 't kan, in een hoekje te zetten, en te hooge eischen te stellen. Alleen dan wanneer er overbevolking is, kan men op negerarbeid rekenen, zegt men in Jamaica.

Uiterlijke teekenen van beschaving en welvaart treft men overal. Bijna ieder kan lezen en meestal ook schrijven. Kranten van 12 bladzijden — waarvan spr. één vertoonde — kosten er slechts 5 cent. Maar 't aantal uitgegeven bladen is er minder. Spr. kent er slechts twee. In dit opzicht is dus Jamaica achterlijk vergeleken bij Suriname. concludeerde spr. onder hilariteit der Vergadering. Overigens is Jamaica ons ook op 't gebied van coöperatie vooruit. Er is een particuliere vereeniging, echter bestaande uit bloedverwanten, die zich onafhankelijk heeft gemaakt van de Amerikaansche banana-trust, en haar eigen schepen chartert.

Aan goede verkeerswegen ontbreekt het Jamaica niet. Naast een net van goed onderhouden karrenwegen, die het eiland kruisen, heeft men in hoofdzaak twee groote spoorlijnen, die 't eiland noord-zuid en oost-west doorsnijden, terwijl tal van stoomvaartlijnen (waarvan een twaalftal met name genoemd in spr's rapport) de verbinding tusschen de verschillende deelen van het eiland onderling en met de buitenwereld verzekeren. De voornaamste dienst is wel die van de United Fruit Co., die een vloot van 26 zeer snelle stoomers bezit. In het drukke seizoen worden elke week 6 schepen gebruikt voor het vervoer naar Boston, 6 voor New-York, 6 voor Philadelphia, 6 voor Baltimore en 2 voor Charlestown. Hoofddoel is het vervoer van bananas.

Deze lijnen genieten geen subsidie, uitgezonderd de Royal Mail voor het vervoer der mails. Alleen de Imperial Direct Line (gewoonlijk de Elder Dempster genoemd) die bananas van Jamaica naar Engeland vervoert geniet wel subsidie, nl. 40.000 p. s. 's jaars. Zij onderhoudt een veertiendaagschen dienst tusschen Kingston en Bristol, voor het vervoer van fruit en mails en moet elke reis ten minste 20.000 bossen bananas medenemen. Zij doet de reis in 12 dagen.

Staan de Hollanders bekend voor de goede zorg die zij aan schip en lading wijden, op Jamaica genieten de Nooren die reputasie. Het vervoer is voor een groot deel in handen van Nooren. De kapitein van een der schepen die driemaal 's maands de reis maken naar de Vereenigde Staten (voor de heeren Goffe) verklaarde aan spr. dat met zijn schip de reis van Suriname naar Boston of Baltimore in 7 à 8 dagen kan geschieden. De firma John J. Jacobs & Co. te Londen is bezitster van vele dergelijke schepen en deed reeds een aanbod daarvoor aan spr.

De inhoud van de in 1903 uitgeklaarde zeilschepen bedroeg 45.988 ton en van de stoomschepen 1,096.017 ton. De waarde van den uitvoer werd geschat op 2.292.325, waarvan 60 pct. uitvoer van fruit. Andere uitvoerartikelen zijn: suiker, rum, koffie, logwood, piment, enz.

De indruk dien men bij vergelijking van Jamaica met Suriname verkrijgt is dat er meer profijt getrokken wordt van de verschillende bronnen van inkomsten. Wat echter daar groeit, groeit ook in Suriname, uitgezonderd piment en logwood, waartegenover Suriname een lange lijst van waardevolle houtsoorten kan stellen.

In Jamaica zijn 620.000 akkers in cultuur, tegenover 1.350.000 akkers in bosch en woestenij. Van Suriname is slechts $^{1}/_{958}$ in cultuur.

De banana is eerst in de laatste jaren het hoofdproduct geworden. Kapitein Baker vervoerde in 1870 met zijn schoenertje de eerste honderd bossen naar de Vereenigde Staten, die zulke hooge prijzen opbrachten, dat spoedig meerdere en grootere zeilvaartuigen volgden. In 1880 kwamen de eerste schoeners met stoomvermogen, de Freeman en de L. D. Baker. In 1888 werd de Boston Fruit Co. gesticht, met kapitein Baker als President. In 1899 werd het vereenigd met de zaken van andere fruit-produceerende landen, onder den naam van United Fruit Co., met een kapitaal van 50 millioen gulden. De United Fruit Co. is tot heden de grootste banana-firma. Op Jamaica bezit zij in eigendom in pacht een 70-tal ondernemingen. Ook in Port Limon, Cartagena en op Cuba bezit zij bananaplantages. Zij behandelde het laatste jaar 21 millioen bossen en het jaar te voren 23 millioen. Door den orkaan van Augustus 1903 verloor zij 6 millioen bossen bananas; 60 pct van dit product werd vergoed door afdeelingen der Fruit Co, in andere tropische landen. De winst die in één jaar behaald werd, bedroeg 1.804.895 dollars.

Volgens de Gouvernementeele verslagen bedroeg in 1903 het aantal uitgevoerde bossen bananas 14.184.037, ter waarde van 1.134.750 p. s. Tengevolge van den orkaan daalde deze uitvoer in 1904 tot 7.803.243 bossen, ter waarde van 585.243 p. s. overkomende met een prijs van f 0,93 á f 1,— per bos. Hiervan werd het leeuwendeel verscheept naar de Vereenigde Staten en 276.455 bossen naar Engeland. De heer J. A. Jones, een der hoofddirecteuren der United Fruit Co., met wien spr. een onderhoud had, meende dat de uitvoer van Jamaica tot ten hoogste 30 millioen bossen 's jaars zou kunnen worden opgevoerd, een cijfer hetwelk spr. veel te hoog voorkomt, daar men ook in Jamaica allengs tot andere cultures overgaat, bijv. cacao tusschen de bananas geplant. Volgens den heer Jones vermeerderde de consumptie in Amerika jaarlijks met 30 pct. en in Engeland met 50 pct. Aan afzet op 't vasteland is nog zoo goed als niet gedaan. De mededeelingen van spr. over de toestanden in Suriname — waar geen orkanen voorkomen, waar vele bevaarbare rivieren zijn, waar bodemgesteldheid en klimatologische omstandigheden gunstig zijn, om ten minste even groote bossen aan te kweeken als op Jamaica en waar een eenheidsprijs van 60 ct. per bos den planters zeer loonend voorkwam — trokken de opmerkzaamheid van den heer Jones en waren aanleiding tot het voorstel om in correspondentie te blijven.

Van groot belang is, *dat de afstand van Suriname hoegenaamd geen hinderpaal oplevert.* Daarover waren alle deskundigen, die spr. sprak, het eens. De afstand is:

FEUILLETON.

De Hechtste Band.

Naar den Engelsch-Indischen roman van ALICE PERRIN,
door N. v. Z.

Hoofdstuk XVI.

Selma vond mevrouw Watson bezig aan het smeren van boterhammen, welke zij tot kleine pakjes samenbond, voor den *padre* (zendeling), die zich gereed maakte om naar het feestterrein te gaan.

»De pelgrims komen nu dagelijks in groote getale opzetten, mevrouw Vereker,« zeide hij, terwijl zijn vrouw de pakjes in de zakken van zijn langen jas stopte, »daarom ga ik iederen morgen, als mijn werk in de stad afgedaan is, naar den rivieroever, waar mij een standplaats is aangewezen om preeken te houden voor de voorbijgangers. Gisteren hebben wij een aanzienlijke hoeveelheid gekleurde bijbelprenten verkocht. De menschen luisteren graag en koopen grif onze bijbeltjes. Als ik het geen zonde achtte om allen te doopen, die de waarheid van het Christendom erkennen, dan zouden wij een lange lijst van bekeerden krijgen, maar velen van hen begrijpen niet goed, dat de doop algeheele afzwering van iedere afgoderij beteekent; zij zouden den Christus willen aanbidden tegelijk met hunne eigen goden en booze geesten. Maar ik geloof toch, dat de tijd niet ver meer af is, dat al deze moeilijkheden zullen overwonnen zijn en het Koninkrijk Gods komen zal.«

»Help den *padre* herinneren, dat hij zijn boterhammen eet, Abraham,« zeide mevrouw Watson tot den inlandschen bijbelverkooper, die er goedig glimlachend bijstond, met een hoornen bril op den neus en een in glimmend laken gebonden Nieuw-Testament onder den arm.

»Ja mevrouw", antwoordde hij eerbiedig, »maar de eerwaarde heer luistert nooit naar woorden, aardsche zaken betreffende.«

»Nonsens! Het is Uw plicht om toe te zien, dat hij bij krachten blijft, opdat hij niet weer in elkander zakt, zooals bij de vorige feestelijkheden plaats had.« Met verheffing van stem sprak zij tot haar man, alsof zij een kind iets goed op het hart wilde drukken: »Denk er nu aan, John, dat je niet uren achtereen moogt staan preeken en zingen, daar ben je niet tegen bestand. Ik wacht je tegen twee uur thuis voor het middagmaal en ik zal zorgen, dat je dan flink wat voedsel binnen krijgt, want je ontbijt nooit en ik ben er haast zeker van, dat je de boterhammen zult vergeten. Kom nu niet te laat, je krijgt gestoofd schapevleesch met knolletjes. »(Daar houdt hij het meest van, als hij er zich van bewust is wat hij eet)«, zeide zij ter zijde tot Selma.) » Heb je mij verstaan, John?"

»Ja, lieveling«, in zijn bijbel bladerend en werktuigelijk sprekend, »gestoofd schapevleesch met knolletjes«, heb je gezegd.

Zijn lichtblauwe oogen staarden met afgetrokken blik naar buiten, terwijl hij bezig was bij zichzelf te overleggen, hoe hij het best de menigte bij de rivier aan zou spreken, en de beide vrouwen vriendelijk toeknikkend, liep hij de stoep van de voorgalerij af en het erf op, met zijn inlandschen helper naast zich.

»Zet je zonnescherm op!« riep mevrouw Watson hem na. Abraham nam de parasol uit de hand zijns meesters, opende haar en gaf haar daarna aan den *padre* terug, met een uitdrukking van gelukkige zelfvoldaanheid op zijn bruin gelaat omkijkend naar mevrouw Watson, om te zien, of zij haar tevredenheid te kennen zou geven.

»Hè!« zuchtte het kleine vrouwtje, terwijl zij met Selma het huis inging, »wat zal ik blij zijn, als die feestelijkheid weer achter den rug is. Ik sta duizend angsten uit. Wij worden nu overstormd met geestdrijvers; zelfs de beste onzer bekeerlingen komen soms onder hun invloed en John overwerkt zich dan altijd. Dat preeken gedurende de feestelijkheden is een zware arbeid. John vindt, dat dit juist zijn roeping is, maar ik ben altijd bang, dat hij door zijn overgrooten ijver in moeilijkheden zal geraken. In de laatste jaren heeft het gouvernement de verschillende missies ieder hun standplaats aangewezen, even buiten het feestterrein, in stede van de vroegere vergunning om zich te midden der menigte te begeven, omdat dit wel eens aanleiding gaf tot ongeregeldheden, wat natuurlijk zeer ongewenscht is bij den grooten toeloop van menschen, die in bedwang gehouden moeten worden. Het is mij iederen dag een pak van het hart, als ik John heelhuids terug zie komen, want ik weet zeker, dat hij bij een opstootje er niet om zal denken zijn eigen leven te redden, en men kan nooit weten, waar het volk al niet toe in staat is, als het door die afschuwelijke *fakirs* wordt aangezet! Maar«, voegde zij er aan toe, Selma een stoel aanbiedend, »kwaamt ge hier met een bizonder doel?«

Mevrouw Vereker legde haar het geval van de teringlijderes uit, en mevrouw Watson beloofde haar te zullen helpen, zooveel zij kon.

»Ik vrees echter, dat ik niet veel zal kunnen doen,« zeide zij. »Wij komen al tijd, geld en krachten te kort voor ons eigen werk.«

»Wat men bij die Indo-Europeanen hoort en ziet, is werkelijk meer dan verschrikkelijk, »ging Selma voort, »ik zou eigenlijk willen, dat u en de andere zendelingen meer uw aandacht schonkt aan hen, in plaats van aan de inlanders, die in den grond toch onze gewoonten en onzen godsdienst minachten.«

»Ja, ik weet wel, dat er ook voor den halfbloed, heel wat te doen valt«, gaf mevrouw Watson toe, »als er meer menschen waren als gij, die tijden geld over hadden, om hen uit medelijden te helpen, dan zou 't beter met hen gesteld zijn. Maar ge moet niet vergeten, dat 't een aannomen zaak is, dat zij van geboorte alle christenen zijn — hetzij Roomsch Catholiek of Protestant — en dat er reeds veel voor hen gedaan wordt door de pastoors en predikanten; maar hun aantal is zoo ontzettend groot, terwijl hun dwaze trots en verderfelijke loomheid maken, dat er zoo weinig met hen aan te vangen is. Neen, ik geloof niet, dat wij de Inlanders voor de Indo-Europeanen in den steek zouden moeten laten. Onze instelling werd in het leven geroepen tot bekeering der heidenen. Wij worden naar verre landen gezonden, om den inboorlingen het Christendomte brengen, en dit moeten wij zoo goed mogelijk, met al onze kracht trachten te doen.«

»Maar denkt U heusch, dat U tegen het Hindoeïsme opgewassen zijt?« vroeg Selma weifelend.

»Ongetwijfeld,« zeide mevrouw Watson beslist, »het gaat wel langzaam, maar zeker. Soms ondervinden wij bij onzen arbeid de hartelijkste medewerking, maar dikwijls ook fellen tegenstand; de bevolking der dorpen zou gemakkelijk genoeg van de waarheid te overtuigen zijn, die is steeds oprecht genegen om naar ons te luisteren, als hunne priesters maar geen invloed op hen uitoefenden. Wat deze laatsten betreft, is het moeilijk te zeggen, welke der twee houdingen, die zij tegenover onze aannemen, de meest ontmoedigende is: hun ontaarde opvatting van de Hoogste Macht, of hun vaste

Van Suriname naar	Boston	2360 mijl
〃 〃 〃	New-York	2320 〃
〃 〃 〃	Charleston	2112 〃
〃 〃 〃	Philadelphia	2100 〃

Daarentegen is de afstand van Port Limon (de tweede uitvoerhaven na Jemaica,) naar Boston 2182 mijl en naar New-York 2026 mijl.

Van Jamaica naar Engeland worden de bananas verscheept in koelkamers, die 40.000 bossen kunnen bevatten. De vruchten komen dan nog groen aan. De reis duurt 12—17 dagen. De vruchten worden voor deze reis geplukt als ze »drie kwart vol rijp« zijn. De opbrengstcijfers zijn zeer bevredigend. Ook wat deze verschepingen aangaat is, zoowel voor Jamaica als de andere Engelsche eilanden, het tijdvak van proefnemingen en mislukkingen achter den rug.

Het feit dat het Bestuur van Jamaica, gesteund door de Regeering in 't Moederland, terwijl reeds een zoo belangrijke export bestond, een nieuw stoomvaartlijn subsidieerde met £ 40,000 (de helft door Engeland en de helft door Jamaica te betalen) voor den uitvoer van bacoven naar Engeland, spreekt boekdeelen. De veertiendaagsche dienst van de Elder Dempster tusschen Jamaica en Engeland bestaat nu al bijna 4 jaar. Het zijn inderdaad de bananas die Jamaica welvarend hebben gemaakt. De geweldige schade door den orkaan in 1903 aangericht (geschat op 30 millioen gulden) is thans reeds overwonnen, dank zij grootendeels de snelgroeiende banana. Het moet gezegd, dat toen ook het Gouvernement krachtigen steun verleende, door relief-works en door geld te leenen aan de getroffenen. De cacaoziekte in Suriname is veel erger. Langzaam zijn de planters financiëel totaal uitgezogen. De flikkeringen van beterschap bedrogen herhaaldelijk henzelven in de eerste plaats, en daardoor hun beste vrienden, het Bestuur, ja iedereen. Bedrog nu doodt energie en elk crediet, en zonder die beide gaat elk land ten gronde.

De cultuur van dit product is bij uitstek geschikt voor den kleinen landbouwer. Dit bleek ook de meening te zijn van 't Bestuur van Trinidad, toen door de Wetgevenden Raad van dat eiland op 15 Augustus 1904 besloten werd een som van £ 1500 te geven aan het Symington Syndicate (hetwelk zich de ontwikkeling der banana-industrie tot taak stelde) waarbij genoemde Raad tevens besloot voor 5 jaren rentegarantie te verleenen voor een kapitaal tot £ 15000 hetwelk het Syndicaat voor het beoogde doel mocht gebruiken. Het voorstel toelichtend, zeide de wd. Gouverneur, dat hoewel het hier in de eerste plaats eene zuiver financiëele onderneming betrof, de zaak daarnaast van zoo groot belang voor het algemeen was, dat hem financiëele hulp gerechtvaardigd voorkwam. Men behoefde niet bevreesd te zijn dat daardoor een precident in 't leven zou worden geroepen. Immers elke zaak in de toekomst zou op zich zelve beschouwd worden en eerst dan aanspraak kunnen maken op hulp, indien aangetoond werd dat zij van evenveel belang was voor het algemeen als de banana-industrie.

Gaarne had spr. nog een onderhoud gehad met den heer Symington, doch het ongeluk wilde dat deze juist den dag zijner aankomst in Trinidad door een treinaccident om 't leven kwam.

Op Barbados had spr. een onderhoud met den heer Owen, hoofddirecteur van de Royal Mail. Deze meende dat voor Barbados, met 't oog op bodemgesteldheid en heerschende winden, de dwerg-banana de aangewezene was, doch dat voor Suriname de Jamaica-banana om allerlei redenen de voorkeur verdiende. In Demerara wordt de banana-aanplant op groote schaal voorbereid door de heeren Garnett. De heer Owen gaf de verzekering, dat zoodra men in Suriname »can engage space« de Royal schepen voor fruittransport ingericht daarheen zou zenden. Hetzelfde geldt voor Demerara. Met 3000 akkers in cultuur zouden per week een 50 à 60 duizend bossen verscheept kunnen worden.

Concludeerende meende spr. dat, hoewel de cultuur van bananas bij uitstek geschikt is voor den kleinen landbouw, de groote landbouw de leiding zal moeten nemen om voldoende lading te garandeeren. Zonder dien stoot is naar zijn meening de banana-cultuur voor export hier niet mogelijk.

Wij achten die conclusie volkomen juist, maar zouden er nog den wensch willen bijvoegen, dat ondernemende Nederlanders den handel en het transport van de bacoven uit ons West-Indië niet aan vreemden zullen overlaten.

In afwachting van het gulden tijdperk, dat Nederlandsche daartoe speciaal ingerichte vruchtenschepen, de pisangs als een gewild handelsartikel voor 't vaste land van Europa in de Nederlandsche havens brengen, wenschen wij echter hier nog de aandacht te vestigen op een bacovenhandel, die, zij het ook op kleine schaal, al dadelijk aan de kolonie en het moederland voordeel kan aanbrengen.

Op verschillende plantages n.l., wordt de vrucht òf in de zon òf kunstmatig gedroogd en in kistjes verpakt. Op ieder kistje staat vermeld hoe het drogen heeft plaats gehad, en welke soort bacove gebruikt werd; de prijs bedraagt in de Kolonie f 0.35 per kologram. De zachtere soorten zijn geschikt om dadelijk uit de hand te worden gegeten, de minder zachte kunnen op dezelfde wijze worden bereid als b. v. de gedroogde appelen, maar met dit voordeel, dat het bijvoegen van suiker onnoodig is.

In *Boeatan* Plaats 9 den Haag — waar, zonder tot koopen verplicht te zijn, een ieder vrijen toegang heeft — zijn monsterkistjes voorradig en worden aan belangstellenden en vooral aan belanghebbende handelaars gaarne de gewenschte inlichtingen verstrekt.

Mochten de Nederlandsche btaden er toe kunnen besluiten in dit geval weder eens op den arbeid van *Boeatan* te wijzen, dan zal dit zeker de kans om van die gedroogde bacoven een verbruiksartikel te maken zeer ten goede komen en zal zij de dankbaarheid oogsten van de Surinaamsche planters.

Waar medewerking, zelfs in het schijnbaar kleine, ieders plicht is, vragen wij aan onze lezers: *Zegt het voort!*

Week-Overzicht.

Aan de *Nieuwe Rott. Cour.* ontleenen we het volgende bericht:

»Het alhier gevestigde korps van het Leger des Heils zal eene buitengewone bijeenkomst houden op Maandag 6 Maart in het Verkooplokaal ter gelegenheid van het bezoek van een groep officieren, die eerstdaags naar Nederlandsch-Indië zullen vertrekken voor zendingsarbeid aldaar.

Men deelt ons mede dat het werk van het Leger des Heils in onze Overzeesche bezittingen reeds grondig is gevestigd en dat de officieren, die nu worden uitgezonden, noodig zijn om te kunnen voldoen aan de steeds toenemende aanvragen om hulp, en hoogstwaarschijnlijk later nog anderen zullen volgen. De officieren, die nu worden uitgezonden vormen een groep van niet geringe beteekenis. Ze zijn acht in getal, waaronder Brigadier en mevrouw Van Rossum, die onlangs door Generaal Booth zijn aangesteld in het belang van het werk in Oost-Indië. Het feit dat deze officieren, die een uitgebreide ervaring hebben opgedaan in de verschillende takken van arbeid in het Leger des Heils en tot hoogen rang zijn gestegen, voor dat werk zijn gekozen, toont aan, dat Generaal Booth de tegenwoordige positie van het Leger des Heils in Indië van veel belang acht en veel verwachtingen heeft voor de toekomst van het werk daar. Wij vernemen ook, dat van Gouvernementswege het Leger werd aangezocht om behulpzaam te zijn in de behandeling van sommige der maatschappelijke vraagstukken, die zich daar voordoen, zooals b.v. de zorg voor weezen en armen, ziekenverpleging en andere, waarmede men daar ook reeds bezig is en waaraan uitbreiding zal worden gegeven.

Onder de nu vertrekkende officieren zijn o.a. een gediplomeerde verpleegster en eene onderwijzeres«.

In zijn nummer van den 22en Februari l.l. bepleit het *Alg. Hbl.* wederom het middel der overreding in stede van zachten dwang, om den inlander te bewegen nieuwigheden in zijn eigen belang te aanvaarden. Het blad wijst er op, hoe men in de afdeeling Ambarawa den aanvankelijken tegenzin om het vee, ter verbetering van het ras, een kunstbewerking te laten ondergaan, grootendeels wist te overwinnen door schadeloosstelling te beloven voor elk beest, dat dientengevolge sterven zou. En toen men de goede gevolgen zag — de beesten werden vetter, krachtiger, handelbaarder en stegen in waarde — toen was de bevolking overtuigd en werd het animo zeer groot. Het blad schrijft dan ten slotte:

»Nu ja,« merkt misschien de een of ander op, »Overreding« of »zachte dwang« is toch hetzelfde!« Allerminst, antwoorden wij. De resident oefent »zachten dwang« wanneer hij, niet rechtstreeks kunnende bevelen, aan de inlandsche hoofden mededeelt dat hij dit of dat »gaarne zou zien«. De boodschap wordt dan b.v. aldus overgebracht: de regent deelt mede, dat de resident »verlangt«; het districtshoofd, dat de resident »wil«, — het dessahoofd, dat aan de bevolking haar vee zonder schadeloosstelling zal worden afgenomen wanneer zij niet onmiddellijk het »bevel« van het bestuurshoofd opvolgt. Zoo kan ook »zachte« dwang afschuwelijk worden en ons bestuur gehaat maken!

»Er is op Java, in 't bijzonder op het gebied van landbouw en veeteelt, nog zeer veel te verbeteren. Maar wie werkelijk blijvende verbetering wil, moet alle gedachte aan »dwang«, in welken vorm ook, laten varen. Deze meening vindt, naar onze overtuiging, steun in de practijk«.

Naar aanleiding van de verschijning van het werk van den heer W. H. Bogaardt: »Bijdragen tot de kennis van de oeconomische en sociale toestanden in Nederlandsch Indië", wijst het amsterdamsche katholieke orgaan op den arbeid van dezen publicist, die jaren lang als Orang-Betawie bijdragen over Indië aan dat blad leverde, en sedert de oprichting van nog recenten datum het katholiek weekblad *De Java-Post* redigeert.

De Tijd besluit haar artikel in het nummer van 21 Februari ll. met den wensch:

»Van harte hopen wij dat deze man gelegenheid zal vinden zijne talenten en kennis van indische toestanden steeds breeder te ontwikkelen en te doen gedijen, tot heil van Nederlandsch-Indië, tot nut van het vaderland, tot eere en steun van de katholieke partij. Hij verdient het"

In ons overzicht van den 3den Februari ll. ontleenden we reeds aan het *Dagbl. v. N. Br.*, dat dit met 't oog op de aanstaande verkiezingen de aandacht op den heer B. vestigde, zoodat we dezen waarschijnlijk bij de aanstaande verkiezingen onder de verschillende candidaten zullen aantreffen. Wie den heer B. uit zijne geschriften kent, weet dat zijne theorieën op koloniaal-sociaal oeconomisch gebied in menig opzicht van de, in ons blad gehuldigde afwijken, hetgeen niet wegneemt, dat wanneer zijne eventueele candidatuur tot *versterking* van het koloniale element in onze Volksvertegenwoordiging mocht leiden, wij zulks van harte zullen toejuichen. Want vóór alles heeft de heer B. zich een man van overtuiging betoond, met liefde bezield voor de koloniën en hare bewoners.

Zonder dus iets af te doen aan de waarde van dezen, haren vermoedelijken candidaat, die nu dan ook in zijn jongsten, 88en Indischen brief, het masker heeft afgeworpen en zich niet meer Orang Betawie noemt, geeft toch de wijze, waarop de *Tijd* den heer B. aanbeveelt, ons stof tot denken:

»Wie zijn werk doorloopt zal bevinden, dat de heer Bogaardt »de christelijke beginselen van godsdienst- en zedenleer« steeds voor oogen houdt. Weinigen waren daarbij in de gelegenheid land en volk, zeden en karakter deugden en gebreken, zoo goed en zoo grondig te leeren kennen als hij. De heer Bogaardt toch is geboren Indiër, werd opgevoed onder het volk, waarover hij schrijft. Hij mag spreken, zooals hij doet op bl. 98: »Wij, die om zoo te zeggen met den Inlander in de desa zijn opgegroeid, zoo heelemaal in het voelen en denken van den Inlander zijn doorgedrongen.« Wie zelfs der knapste koppen der *tegenpartij* (wij cursiveeren) kan hem dit nazeggen? Hebben zij over het algemeen land en volk niet meer uit de verte gezien, van de hoogte der ambtenaarswereld beschouwd en daardoor het volksleven, met zijne nooden en behoeften, minder goed begrepen en doorzien.«

Is het niet, alsof we een tegen-candidaat, instede van een mede-stander in den politieken arbeid voor de koloniën, waaraan — het afloopend vierjarig wetgevend tijdperk is daarvoor het treffendst bewijs — allen kunnen samenwerken, hooren aanprijzen?

Moet de partijstrijd, die het moederland verdeelt, nu ook op de koloniën worden overgedragen?

In de *Avondpost* heeft het bericht van de voordracht van een aantal officieren van het indisch leger voor eene bevordering bij keuze aanleiding gegeven tot eene polemiek, waarin eenerzijds op de onbillijkheid werd gewezen, dat deze bevoorrechting uitsluitend officieren zou ten goede komen, die zich te velde verdienstelijk hebben gemaakt, met voorbijgang in 'n bijzonder geval van 'n collega, die èn te velde èn op wetenschappelijk gebied heeft uitgeblonken, anderzijds hooge waarde wordt toegekend aan de bevoorrechting van den talentvollen veld-officier.

Bevordering bij keuze is altijd een netelige quaestie, waarbij maar al te licht aan werkelijke of vermeende aanspraken van derden wordt te kort gedaan. Toch meenen wij, dat dit instituut, vooral voor ons indisch leger alle reden van bestaan zou hebben, om jonge, krachtige, bekwame hoofdofficieren te vormen. Maar dan moet ook het denkbeeld van *belooning* bij eene bevordering bij keuze geheel op den achtergrond blijven. Er zijn voor op zich zelf staande verdienstelijke feiten, zoowel zuiver militaire als algemeene o. i. reeds belooningen genoeg, doch wil men de reeks daarvan vermeerderen dan beloone men geldelijk, zooals dit in enkele andere landen gebeurt, dan komt het ten koste van de Staatskas en niet van de kameraden.

Bevordering bij keuze vooral die tot den hoofdofficiersrang moet zuiver geschieden in het eigenbelang van den staat om de meest eminenten vooruit te krijgen en op nog jeugdigen leeftijd te kunnen gebruiken voor de hoogere betrekkingen. De deugdelijkheid van het leger is voor een groot deel afhankelijk van de bekwaamheid en de hooge moraliteit der aanvoerders.

De week gaf in onze onmiddellijke omgeving weinig stof voor deze rubriek, wat feiten betreft.

Het nu afgekondigd koninklijk besluit, waarbij aan luitenant-generaal Boetje ontslag werd verleend, was reeds geruimen tijd te voren te voorzien. Wie zijn vervanger zal wezen schijnt nog niet vast te staan. Naast generaal-majoor van der Wijck wordt nu ook de heer Rost van Tonningen als aanstaand leger-commandant in Indië genoemd. Zou er ten opzichte van de bezetting van den gouverneurszetel te Koeta-Radja wijziging zijn gekomen in de oorspronkelijke plannen?

Een hoogst belangrijke voordracht hield de gepensionneerde majoor G. Nypels in de Vereeniging ter beoefening van krijgswetenschappen alhier over »Oorlogsgebruiken tegenover minder beschaafden«. Op 'n andere plaats in dit blad vindt men een kort verslag.

Oost-Indische berichten.

Zooals reeds vroeger is gemeld, heeft de gouverneur-generaal aan het opperbestuur uitzending gevraagd van een **finantieele specialiteit**. Blijkens het *Bat. Nbl.* staat dit in verband met de bezuinigingsplannen niet alleen, maar voornamelijk met het voornemen tot invoering van een commercieele boekhouding in de verschillende staatsbedrijven, waaraan na het vertrek van den heer Boumann begin van uitvoering zal worden gegeven.

De laatste bladen uit Indië behelzen het voor sommigen zeker wonder heuchelijke bericht dat in verband met het te verwachten **tekort aan ambtenaren voor het binnenlandsch bestuur**, met uitzondering van buitengewone gevallen, ook dit jaar verzoeken om buitenlandsch verlof wegens langdurigen dienst niet zullen worden ingewilligd, tenzij de betrokkenen vóór 1 October a. p. aanspraak op zoodanig verlof hadden gekregen; alleen buitenlandsche verloven buiten bezwaar van den lande zullen worden toegestaan, indien daarvoor bijzonder gewichtige redenen bestaan. In dezen geest zijn de gewestelijke bestuurshoofden, door den directeur van B. B. aangeschreven.

De z.g. **hoofdenschool** te Bandoeng is in het nieuwe schooljaar begonnen met 28 leerlingen en wel 12 uit de Preanger, 5 uit Batavia, 6 uit Bantam en 5 uit Cheribon. Er waren in 't geheel 48 candidaten voor deze opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren, meldt de *Preangerbode*.

In **Atjeh** wordt er nog steeds druk gepatrouilleerd. Patrouilles, onder de luitenants Vastenou en Kramers, legden in de eerste helft der maand December in Boven Tadoe en Tripa 32 vijanden neer. Wij hadden gelukkig geen verliezen. Het bendehoofd Ben Boeleuén is door Peutoehas in Sawang (Lho Seumawé) gevangen genomen en uitgeleverd.

Door patrouilles uit Goendji werd een bende van dat hoofd geheel vernietigd.

Majoor Swart is met den titel van assistent-resident naar Moeara Tewé overgeplaatst, hij zal echter tijdelijk belast blijven met het militair commando in de Z. en O. afd. van Borneo. Hij zal vermoedelijk ook tijdelijk met het civiel bestuur van die residentie worden belast.

Overste Drijber is met spoed naar Makassar overgeplaatst, ter vervanging van den majoor Miechielsen, die wegens ziekte is geëvacueerd.

Ter aanvulling van het corps marechaussée te Atjeh heeft het legerbestuur bepaald, dat bij een bataljon te Tjimahi en dat van Fort de Kock eenige compagnieën zullen worden gewapend en gekleed als de marechaussée. Zij zullen worden geoefend door officieren, die reeds bij dat corps te Atjeh hebben gediend, terwijl manschappen bij die compagnieën zullen worden ingedeeld, die ook op Atjeh reeds als zoodanig te velde waren.

Op verbetering van den pacificatie-toestand wijst zeker de toelating tot de vestiging van **particuliere landbouwondernemingen** in de landschappen Idi Tjoet, Djoeloe Rajeu, Boegeng, Bagó, Djoeloe Tjoet en Simpang Olem der onderafdeeling Lho Seumawé van het gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden, voorloopig echter alleen toegelaten aan Nederlanders en vennootschappen in Nederland of Indië; hoe korter dit »voorloopig" duurt, hoe minder men ons in het buitenland van uitsluiting zal kunnen beschuldigen. Uit ons standpunt zouden wij het een groot voordeel achten, wanneer men intelligente Atjehers er toe wist te brengen om op meer of minder groote schaal landbouwondernemers te worden.

Zooals bekend is, is de controleur van Affelen van Saemsfoort voorstander eener invoering van **particuliere suikercultuur op Oost-Lombok,** de wenschelijkheid waarvan hij onlangs bij den gouverneur-generaal is gaan bepleiten.

»**Langgoom**« nu wijst in *de Javabode* er op, dat het geen aanheveling verdient om eventueel *geheel* Lombok voor die cultuur open te stellen. Hij heeft meer bepaald het oog op Midden-Lombok, waar de gronden lang niet te geef zijn. Deze bewering wordt omstandig door hem toegelicht, waarna hij tot de conclusie komt: dat Midden-Lombok voorloopig vrij zal behooren te blijven van de particuliere suikerindustrie, omdat er voor de bewoners zelven al geen overvloed bestaat van bouwgrond. Bovendien moet rekening worden gehouden met den aanwas der bevolking. Nu is het wel jammer, zegt hij, dat in dit modelland »deze geordende afdeeling" nog altijd op approximatieve opgaven moet worden afgegaan, want een rechtstreeksche volkstelling en andere daarmede verband houdende tellingen hebben uit politieke overwegingen nog steeds niet kunnen plaats hebben, zoodat tot dusver het zielental berust, hetzij op loutere gissing, hetzij op mededeelingen der hoofden, die niet altijd even betrouwbaar zijn, maar hoe ook, die opgaven wijzen op toename der bevolking en hierop zal dus steeds het oog moeten worden gericht

Th. J. A. J. gaat in *de Javabode* de oorzaken na van den **achteruitgang der rijstcultuur**, en komt dan tot het resultaat dat er al heel weinig personen zijn, die eigenlijk iets afweten van rijstcultuur, van de rijstmarkt en van de onderscheiding van dit volksproduct in soorten.

Alleen het bestuur, zegt hij, bemoeit zich nu en dan eens met de rijstcultuur, en dan nog met weinig resultaat.

De anderen, de landeigenaren, laten over 't algemeen de bewerking der sawah's eenvoudig aan de bevolking over, en als deze maar gauw en veel rijst kan oogsten, is zij tevreden, al is de soort, die geplant wordt, dan ook minderwaardig. Het is niet zoozeer luiheid of gemakzucht, die de bevolking weerhoudt van het planten van goede rijstsoorten; zij gaat bijna overal gebukt onder zware schulden en die schulden, of liever de geldschieters, zijn het die dwingen tot een te snel oogsten en daardoor minderwaardigen aanplant.

Die geldschieters zijn niet alleen personen van buiten, die niet op de particuliere landerijen thuis behooren, neen, de eigenaars of huurders dier landerijen zelven zijn dikwijls maar al te zeer genegen de bevolking te helpen.

Schrijver geeft daarvan een beschrijving als volgt:

»Een inlander, opgezetene van een land, heeft geld noodig; hij komt bij den eigenaar of huurder of bij een, buiten het land wonenden geldschieter en brengt zijn verzoek voor, er bijvoegende dat hij het geleende geld in den vorm van padi zal terug betalen.

Dit wordt aangenomen, op voorwaarde, dat hij de opbrengst zijner sawah verpandt bij notarieele overeenkomst.

De voorwaarden zijn dan: voor het bewerken van den grond, de helft van de opbrengst van de sawah, voor karbouwenhuur zes maanden á f 15 per span of, in padi uitgedrukt, 12 pikols.

Dan f 10 leenen, om te kunnen planten en het veld schoon te maken, ook weer in padi te betalen; dan nog blandja f 5, dat maakt f 15 samen of 12 pikols padi, alles per bouw van zijn sawah.

Hiermede is de inlander totaal geruïneerd.

Laten we aannemen, dat de sawah één bouw groot is; onder gewone omstandigheden brengt zij dan in het Bekassische, Krawangsche, Buitenzorgsche en Bantamsche ongeveer 35 pikols op.

Daarvan gaat af voor den geldschieter:

1⁰. de helft, d. i.	$17\frac{1}{2}$ pikol;
2⁰. voor karbouwenhuur . .	12 〃
3⁰. voor plantloon en blandja	12 〃
Totaal	$41\frac{1}{2}$ pikol.

overtuiging, dat zij heilig en voor geen kwaad vatbaar zijn. Vele der landlieden nemen gaarne het eenvoudige geloof in de openbaring van Jezus Christus aan en zoo worden langzamerhand geheele dorpen bekeerd; maar ook zijn er, die tot ons komen, bewerende te gelooven, doch zoodra zij bemerken, dat door het Christendom geen goed betaalde baantjes te krijgen zijn, hun twijfel te kennen geven en voor goed van ons weg gaan. Het werk valt dikwijls heel zwaar,« voegde zij er nadenkend aan toe, »vooral aan praktisch aangelegde personen, zooals ik ben; als ik niet de heilige overtuiging had, dat onze Heiland ten laatste toch zal zegevieren, zou ik het zeker niet vol kunnen houden. Die beste John van mij schijnt door zijn ijver en geestdrift over alle moeilijkheden heen geholpen te worden; maar ik ben voortdurend in angst, dat zijne krachten te kort zullen schieten. Hij ziet er tegenwoordig zoo zwak en vermoeid uit.«

Met rimpels van bezorgdheid op het voorhoofd, ging zij in zenuwachtigen haast de kamer opruimen; veegde de kruimels van het brood op, zette de stoelen recht, schudde de dunne, neteldoeksche gordijnen uit en begon stof af te nemen, want zij hield er zoo min mogelijk bedienden op na en moest dus het meeste huiswerk zelf doen.

Plotseling hield zij op en keek Selma aan, die achterover geleund in een rieten stoel lag. »Wat scheelt er aan, mijn kind?« vroeg zij ronduit; »je bent zoo smalletjes geworden, je frissche kleur is weg en je oogen staan zoo dof; — sloof je je te veel uit voor die Indo-Europeanen?«

»Och, ik kan nooit genoeg voor hen doen,« zeide Selma gejaagd. »Ik heb zoo met hen te doen, en toch kan ik hen eigenlijk niet uitstaan; dikwijls betwijfel ik, of ik hun ooit eenig blijvend goed kan doen. Het is een hopeloos werk hen te helpen, zij hebben zoo ongelooflijk weinig geestkracht. Ik veronderstel, dat het in hun natuur ligt en zij er niets aan kunnen doen, want het is in alle rangen hetzelfde. Verbeeld u eens, wat mijn eigen stiefmoeder gisteren deed, toen ik haar een bezoek bracht; terwijl wij samen zaten te praten, riep zij telkens, met kleine tusschenpoozen gedurende meer dan een kwartier om een bediende — ik begreep niet wat zij toch hebben moest en zij wilde het mij niet zeggen — toen eindelijk een knecht binnenkwam, liet zij zich niet anders dan een glas water geven; hoewel de kan en het glas vlak bij haar op een tafeltje stonden, wilde zij toch niet zichzelf bedienen. En toen ik van morgen aan Irene Jahans vroeg, om op haar weg huiswaarts een kommetje met soep af te willen geven bij de oude vrouw, die tegenover de Christians woont, en die naar ik vreesde op sterven lag, kreeg ik ten antwoord: »Als je 't door een van je bedienden wilt laten brengen, zal ik toezien, dat 't er komt, maar ik kan zelf de kom niet dragen, dat komt niet met mijn stand overeen.«

»O ja, ik ken ze!« zeide mevrouw Watson lachend. »Maar je moet je liefdadigheidswerk niet overdrijven, anders ga je er zelve onder door. Ga je tegen Kerstmis niet eens op reis?«

»Wij hadden beloofd, dat wij naar mijn tante mevrouw Everard, zouden gaan. Zij hebben hun kamp opgeslagen in het district Batapoer — en zullen daar een jachtpartij houden, wij hadden afspraak gemaakt er ook te komen. Maar het schijnt erg twijfelachtig, of Paul wel verlof zal kunnen krijgen; hij wil het zelfs liever niet vragen, daar hij nog midden in de voorbereiding der feestelijkheid is.«

»Als hij niet kan, moet je maar zonder hem gaan,« besloot mevrouw Watson. »Hij heeft 't zóó druk, dat hij niet eens den tijd zal hebben je te missen, en het zal je ontzettend veel goed doen, eens bij je familieleden te zijn.«

»O, neen, ik zou niet zonder hem willen gaan.«

Mevrouw Watson schudde lachend het hoofd, maar kon niet gissen, hoe sterk Selma in haar hart verlangde eens weg te kunnen gaan, al was 't maar voor een week — weg van de Christians, — weg van Pragpur en al het rumoer der naderende feestelijkheid — weg van Paul (niettegenstaande zij alle mogelijke moeite deed het te onderdrukken, kwam het bewustzijn dezer waarheid haar duidelijk voor den geest).

»Weten Uwe familieleden van de Christians af?« vroeg mevrouw Watson, — die bij haar groote goedheid ook behept was met een zekere mate van menschelijke nieuwsgierigheid —, terwijl zij bezig was het een en ander klaar te leggen voor de naailes der inlandsche meisjes.

»Zoover ik weet niet. Het is eigenlijk erg laf van mij en zij moeten het vroeg of laat toch hooren, maar ik kan het hun niet uitleggen. Mevrouw Goring zeide mij, dat ik beter zou doen, met de Everards in te lichten en Paul zou ook liever niet den schijn op zich laden, alsof wij het geheim wilden houden, maar ik verzocht hem, om vooreerst alles maar te laten zooals het was. Tot nu toe heb ik alle particuliere brieven geschreven om Paul extra schrijfwerk uit te sparen en ik heb nimmer dat onderwerp aangeroerd. Ik denk dus, dat mevrouw Everard er nog niets van weet. Zij zijn altijd aan het reizen geweest, sedert onzen komst in Indië; ik ben niet van plan het haar te vertellen, vóórdat zij er zelve over begint. Waar zou 't ook goed voor zijn? Niemand kan de bestaande omstandigheden veranderen. Het zou alleen tot onaangenaamheden voor Paul aanleiding kunnen geven.«

»Maar het zal toch uit moeten komen, als je met Kerstmis naar je familieleden toegaat.«

»Misschien. En om u de waarheid te zeggen, zou ik daarom eigenlijk liever hebben, dat wij maar geen verlof kregen, — al klinkt het ook erg zelfzuchtig van mij. Maar nu moet u les gaan geven, ik zie de meisjes reeds op het erf aankomen; ik ga weg."

Zij stond vlug op en gaf de zendelingsvrouw haastig een kus, terwijl de tranen haar in de oogen sprongen. Mevrouw Watson keek haar met bezorgdheid na, toen zij het erf afliep.

De zenuwen van dat arme kind zijn tot barstens toe, gespannen, dacht zij deelnemend. Het zal mij verwonderen, hoe lang zij 't nog uit zal houden, zij heeft een zware taak!

(*Wordt vervolgd*).

De landheer vordert aan tjoekée 1/5 van de opbrengst, [...]ge 7 pikol; landheer en geldschieter dikwijls één en dezelfde persoon, hebben dus samen 38½ pikols padi te vorderen. De schuldenaar komt nu al 3½ pikol te kort; hij zelf heeft nog niets, zijn rekening klopt dus heelemaal niet. Zijn landheer en geldschieter verschillende personen, dan komt de laatste natuurlijk te kort en deze beroept zich op het notarieele contract van huur en verhuur, waarin in den regel vermeld staat, dat, wanneer na een bepaald aantal jaren, het geleende geld niet wordt terugbetaald, de sawah voor den inlander-erfpachter of bezitter verloren gaat. En dat overkomt heel wat arme eenvoudige sawahbezitters. Zij zien niet in, hoe zij ten gronde gaan, door den woeker van den geldschieter vóór het te laat is. Enkelen dezer laatsten houden er zelfs gedrukte overeenkomsten op na, waarbij gerekend wordt op 100 à 150 procent winst. Deze overeenkomsten zijn het bestuur geenszins onbekend!!

Ziedaar een der voornaamste oorzaken van den achteruitgang der rijstcultuur, maar, zegt de schrijver, er zijn er meerdere, o.a. de verhuur van landeigenaren hunner rijstlanden aan huurders. Deze laatsten plegen roofbouw en halen er uit, wat er uit te halen is; de sawahs worden zoo steeds armer, maar wat kan 't den huurder schelen!

Koloniaal Congres.

Wij hebben vroeger medegedeeld, dat in Augustus a. s. het tweede *Internationaal Congrès van Koloniale Sociologie* zou worden gehouden en onder bekendstelling van de vraagpunten, die zouden worden behandeld de medewerking van onze landgenooten ingeroepen. Reeds werden verhandelingen toegezegd. Nu krijgen wij echter van het comité van organisatie de mededeeling, dat besloten is om te Luik geen zelfstandig internationaal koloniaal congres te doen houden, maar om het te doen aansluiten bij een *Algemeen Congrès van economische wereld-expansie* dat de voornaamste vraagstukken zal bestudeeren, die uit de steeds vooruitgaande industrieele en commercieele ontwikkeling der volkeren voortvloeien, waarbij dan h. i. de koloniale vraagstukken vanzelf op den voorgrond zouden treden en dus een onderdeel van dat congres uitmaken.

Wij houden onze lezers van verdere besluiten en programma's op de hoogte.

Petroleum-Congres.

In 1900 werd te Parijs, tijdens de Wereldtentoonstelling, het eerste Internationaal Petroleum-Congres gehouden, waarop nagenoeg alle petroleumlanden der wereld door vakmannen werden vertegenwoordigd. Hoogst belangrijk waren de mededeelingen, de besprekingen en de bezoeken aan de groote raffinaderijen o.a. te Rouaan, maar mede het voornaamste werk van het congres was de voorbereiding van eene volgende samenkomst, waar alle wetenschappelijke en practische vraagstukken, de petroleum betreffende, categorisch zouden worden aan de orde gesteld.

Dat tweede *Internationaal Petroleum-congres* zal plaats hebben te *Luik*, van 26 Juni tot 1 Juli 1905.

Reeds werd door de dagbladen medegedeeld, dat twee Belgische Ministers eerevoorzitters van het Congres zijn en dat ook nu weder bezoeken zullen worden gebracht aan verschillende wetenschappelijke en industrieele instellingen, maar van het program van het congres werd niet gesproken en toch is dit voor hen, die het congres willen bezoeken of die later van het verhandelde een verslag willen hebben, zeker wel het voornaamste.

Het congres zal verdeeld zijn in *vier sectiën*. In de eerste zal worden gehandeld over *Geologie, Exploratie en Exploitatie.*

Het eerst komt aan de orde, de nog altijd onbesliste vraag der wording van de aardolie, de geologie van petroleum en ozokeriet, de theorie der anticlinalen en wat bekend is van de geologie der tegenwoordige vindplaatsen. Daarna de opsporing van petroleum en de kenteekenen aan het oppervlak, proefboringen en aanwijzingen door de opeenvolging der aardlagen. Materieel voor onderzoek. Daarop volgt in denzelfden geest alles wat op de exploitatie betrekking heeft.

De *tweede sectie* de *Chemie* en *Industriëele behandeling* omvat de analyses van ruwe en gezuiverde petroleum en ook van de nevenproducten, de inrichting der raffinaderijen, de behandeling van het ozokeriet enz.

In de *derde sectie* wordt gesproken over de verschillende doeleinden, waartoe de petroleum en al zijne nevenprodukten kunnen worden benut, terwijl in de *vierde sectie* voorkomt alles wat op de wetgeving betrekking heeft.

Om het Congres bij te wonen, of om inlichtingen te krijgen, wat betreft de beantwoording van de te behandelen vragen, kan men zich wenden tot den Secretaris-Generaal van het Congres, den heer *F. Pétit*, 6 *Chaussée de Wavre te Brussel*, die op hem gedaan verzoek, een volledig prospectus toezendt.

De kosten van inschrijving voor het congres bedragen 25 francs.

Ook Kolonel *G. E. V. L. van Zuylen*, die het Comité van Organisatie in Nederland vertegenwoordigt, is bereid, op aanvrage, de gewenschte inlichtingen te geven. Zijn adres is: *7a Heerengracht, den Haag.*

Indische belangstellenden en belanghebbenden kunnen ook aan hem hunne mededeelingen of hunne vragen richten, die hij aan 't congres zal overbrengen.

Oorlogsgebruiken in onzen strijd met minder beschaafden.

Zóó luidde de titel eener hoogst belangrijke voordracht door den heer *G. Nypels* Maandag 27 Februari te 's Gravenhage gehouden in eene Vergadering der „Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap", die door Z. K. H. den Prins der Nederlanden werd bijgewoond.

De hoofdstelling van den inleider was, dat beschaafde volkeren in de oorlogen die zij voeren met minder-beschaafden (de grenslijn werd niet getrokken en is ook niet te trekken) dezelfde regelen van humaniteit moeten in acht nemen, die gelden bij het krijgsvoeren van beschaafden onderling, zonder zich daarbij te laten vervoeren tot represaille door eene gansch andere opvatting der oorlogsgebruiken bij de tegenpartij, of te trachten door terrorisme spoediger tot het beoogde doel te geraken. En dit niet alleen uit een humanitair oogpunt maar ook omdat uit een politiek oogpunt het beter is, wanneer na het einde van den oorlog, de vroegere tegenstander, dikwijls daarna de onderworpene, hoog opziet naar de begrippen van moraliteit en het karakter van den overwinnaar.

Uit de krijgsgeschiedenis van Ned.-Indië toonde spreker aan, dat dit begrip van humaniteit en goed politiek doorzicht, *op schrift*, reeds bijna een eeuw geleden in O.-Indië had gegolden en dat in verschillende instructiën aan bevelhebbers van militaire expeditiën, goede wenken, zelfs voorschriften in die richting worden gevonden, maar het beginsel was niet doorgedrongen tot hoofd en hart van de individuën. De inlander, zoo had spreker er bij kunnen voegen, stond bij de meesten niet veel hooger aangeschreven dan de kaffer bij de van Europeanen afstammende Zuid-Afrikanen. De Bandjerees en de Atjeher, die lijf en goed veil had voor de verdediging van zijn vorst en vaderland, kreeg in het „slang" der militairen den onwelluidenden naam »sloeber" en Generaal van Swieten, die in 1873—1874 bevel gaf tot het sparen der bezittingen van den vijand en het humaan behandelen van krijgsgevangenen werd met een medelijdend schouderophalen aangezien.

In de laatste jaren kwam er verbetering. Van Heutsz begreep als bevelhebber in Atjeh, dat wilde er op eene onderwerping eene vertrouwbare pacificatie volgen, de tegenstander in ons niet moest zien zijn gelijke in lust tot doodslaan en verdelgen, maar zijn zedelijk meerdere, die orde en voorspoed wenscht te brengen en alleen door noodzakelijkheid gedwongen, opruimt, wat hem in den weg staat om dit doel te bereiken. Hij vaardigde in dien geest bevelen uit en zag nauwlettend toe, dat ze werden opgevolgd. En in die richting vormde zich langzamerhand ook eene school, die niet meer alléén bevelen opvolgde, maar ook door eigen gemoed en overtuiging geleid in denzelfden geest handelde.

Enkele oorlogsgebeurtenissen van den lateren tijd schijnen in strijd met die nieuwe leer, maar de inleider toonde aan, dat in die gevallen, de *noodzaak* leidde tot schijnbare hardvochtigheid, dat het hier gold onvermijdelijke opruiming van wat de pacificatie in den weg stond.

Zijne met de grootste aandacht gevolgde rede werd, toen hij aan het einde was gekomen door de aanwezigen uitbundig toegejuicht en de Voorzitter vond aanleiding om er op te wijzen, dat al was van den schijnbaren blaam, die door een der leden van het parlement voor het dooden van vrouwen en kinderen bij de expeditie in de Gajoe- en Alas-landen op het Indische leger, al veel weerlegd en teruggenomen, het toch goed was in den kring der krijgskunstbeoefenaren nog eens de grondslagen te hooren uiteenzetten van humaniteit ook bij het voeren van den oorlog.

Debat werd gevoerd door den Generaal-Staatsraad *den Beer Poortugael* en den oud-officier der mariniers *Paehlig*. De eerste gaf zijne voldoening te kennen dat al meer en meer sedert de laatste dertig jaren het oorlogsrecht ook bij den strijd tegen de inlandsche stammen in Oost-Indië zijn invloed doet gevoelen. Hij herinnert het zich nog best hoe weinig de door hem daarin gegeven lessen in den beginne, ingang vonden. Met den inleider is hij van meening dat, hoezeer men ook het moedig gedrag der vrouwen in de Gajoe- en Alaslanden moge waardeeren, men toch moet billijken, dat ze niet gespaard konden worden. Op de kolonne van Daalen kleeft dus geen blaam!

De heer *Paehlig* begon met de hoop uit te spreken, dat het goede, wat door den heer *Nijpels* was te berde gebracht diep zou doordringen en door alle officieren zou worden in toepassing gebracht wanneer ze in omstandigheden kwamen als door den inleider geschetst. Hij achtte zich verplicht de partij op te nemen voor het Kamerlid, dat bij de bespreking der begrooting den moed had gehad, zijne overtuiging uit te spreken, zonder partijdigheid en niet met het doel iemand te kwetsen. Voor spreker was 't nog een raadsel of de kolonne van Daalen in 't door den heer N. geschetste »onvermijdelijke« niet te ver was gegaan?

Repliceerende, meende de inleider o. a. te moeten doen opmerken, dat *Jhr. de Stuers* van zijne eerste beschuldigingen in de Tweede Kamer geuit, weliswaar veel heeft teruggenomen maar dat het door hem gezegde toch op velen indruk heeft gemaakt. Daartegenover meende hij zijn gevoelen te moeten uitspreken over oorlogsgebruiken in den strijd met minder beschaafden.

* * *

Na bovenstaande korte mededeeling van het verhandelde, voelen wij ons gedrongen den inleider onze sympathie te betuigen voor de strekking zijner rede en geheel sluiten wij ons bij hem aan, waar hij een ieder, die daarop invloed kan uitoefenen, aanspoort om in onze Indische oorlogen naast het *ontzie niets* der oorlogsnoodzaak, het *ontzie alles* der humaniteit meer en meer tot zijn recht te doen komen.

In die aansporing ligt de overtuiging opgesloten, dat ook nu nog tegen de humaniteitswetten meermalen wordt gezondigd en dit is geen wonder als men in aanmerking neemt, dat het *ontzie niets* zooveel gemakkelijker is in de toepassing, doordat de oorlogsnoodzaak zulk een breede rug heeft.

Reeds sedert vele jaren hebben wij op het terrein van den oorlog zelf, den strijd gestreden, nu door den heer N. ook op dat der beoefening van de krijgswetenschap overgebracht. Het in 't Koloniaal Weekblad wijzen op eigen fouten in het verledene, heeft ons eenmaal den toorn op den hals gehaald van een, naar onze wijze van zien, al te warm vaderlander. Aan hem en anderen, die wel andermans fouten zien, maar voor wie de erkentenis van eigen gebreken moeielijk is, zij de lezing der later verschijnende gedrukte voordracht op 27 Februari 1905 in de Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap uitgesproken, ten zeerste aanbevolen.

West-Indische Berichten.

Suriname. Het bestuur der kolonie heeft zich door de éénstemmigheid, waarmede in het betrekkelijk Voorloopig Verslag de Koloniale Staten zich tegen bezuiniging op het tractement van den griffier hebben verklaard, niet van de wijs laten brengen. In zijne M. v. A. toont de gouverneur ten duidelijkste aan, dat eene bezoldiging van f 3600 veel te hoog zou wezen, wanneer men enkel de *hoeveelheid* arbeid van dien titularis in rekening brengt, doch een billijke vergoeding in zich sluit voor het intellect van dezen ambtenaar, die wat het schrijfwerk aangaat bovendien nog ter zijde gestaan wordt door een commies-griffier en een klerk. Blijft het bestuur dus op zijn stuk staan, ook de Staten geven geen kamp, en den 2den Februari ll. dienden drie leden een amendement in, strekkende tot de door hen gewenschte verhooging der bezoldiging tot het tot op heden toegekend bedrag.

We kunnen deze houding der Staten slechts betreuren, en meenen het te moeten bejammeren dat het aftreden van den laatsten titularis zoo toevallig samenviel met de vaststelling der koloniale huishoudelijke begrooting voor dit jaar. De kolonie stelt hooge eischen aan het moederland, en we onderschrijven die gaarne, omdat we overtuigd zijn van Suriname's toekomst doch vreezen dat de Staten niet den juisten weg inslaan, om de offervaardigheid van het moederland aan te moedigen.

Een belangrijke opdracht werd verstrekt aan eene commissie, waarvan de heer Havelaar als voorzitter, de heeren F. C. Gefken, Dr. C. C. J. van Hall, A. A. ter Laag, Th. van Lierop, Dr. J. Sack en A. G. van Wieringen als leden, en W. H. A. van Romondt als secretaris deel uitmaken. Het geldt hier 'n antwoord te geven op de vraag, of het tot stand komen eener centrale suikerfabriek in deze kolonie, onder de bestaande omstandigheden gewenscht is te achten, en na te gaan wat te dien opzichte van gouvernementswege zou kunnen worden gedaan om de tot standkoming daarvan in den te maken Saramacca-polder of elders te bevorderen?

De *Suriname* gaat voort met het geven van wenken ten aanzien van de eerlang in te dienen begrooting voor 1906. Zij heeft 't daarbij o. a. over de bezoldiging van de lagere ambtenaren van den dienst der recherche. De tegenwoordige regeling hunner positie geeft, naar 't blad meent, geen voldoenden waarborg, dat ze tegen verleiding bestand zouden zijn. »De ambtenaar raakt in schulden en kan daardoor niet meer onafhankelijk staan tegenover den koopman, of wel de met zorgen overladen huisvader bezwijkt voor de verleiding, en doet bij het smokkelen een oogje dicht, in ruil voor een toegezegde belooning.«

Deze beschouwing werd zeker niet ingegeven door de houding der ambtenaren, die achter 'n smokkelzaakje zijn gekomen, waarvan een koopman, natuurlijk geheel onschuldig de dupe dreigt te worden. Van tien, alle gelijkelijk van een gedrukt merk voorziene vaten, die voor den betrokkene zouden worden ingeklaard, bleken twee, behalve stijfsel, dat er in moest zitten, ook opium te bevatten, wat tot aanhouding van de heele factuur aanleiding gaf. Maar de Zondag, die op de aanhouding volgde, bracht licht in de zaak. Des Maandags werden toch nog twee vaten stijfsel in het entrepot ontdekt. »Zie je wel« zei de importeur, »dat zijn de vaten, die bij mijne factuur hooren, en niet die twee, waarin dat smokkelgoedje zit.« Maar de recherche, hoe kleinzielig hè?, valt er nu over, dat de tien eerste vaten alle van 'n gedrukt merk voorzien waren, terwijl de beide *nageloste* vaten een zelfde merk dragen, maar geschreven. En nu is zoowaar, volgens *Onze West*, de adjunct-controleur der belastingen naar Barbados, de plaats van inlading der factuur, vertrokken om een onderzoek in te stellen. En dat alles, om 'n armen koopman er voor 'n »lumpige« 54000 gulden, want dat zou de boete wezen, in te kunnen laten vliegen.

De koopers van plantage Mariënbosch, die deze onderneming ten vorigen jare voor 'n prikje kochten zijn er voor hun 10000 gulden zeker niet in gevlogen. Er is sprake, dat de Maatschappij, waarin ze hun bezit hebben omgezet, al over het eerste jaar 'n dividend zal uitkeeren, niet van de cacao maar van de bijproducten.

Hier zien we dus in 't kleine bewaarheid, wat wij in 't groot meenden te mogen aannemen — de surinaamsche ondernemingen met hare noodlijdende cacao-cultivaties vormen een reëel, waardevol bezit, dat vruchtdragend kan worden gemaakt, wanneer men maar eenmaal weêr aan den slag kan gaan.

Daarom zagen we ook in de wenschen der *Suriname* met genoegen opgenomen, het 't eerst door *Onze West* geopperde plan om door een leening een landbouwcredietbank in 't leven te roepen, die de surinaamsche planters in de gelegenheid zou stellen voor nieuwe cultures gelden op te nemen, met de ondernemingen als onderpand.

Bij de aanstaande begrooting zal wellicht hiermede rekening worden gehouden. Bij de jongste begrootings-discussiën in patria wilde de minister niet onvoorwaardelijk het denkbeeld van, aan de planters te verleenen steun verwerpen en sprak de voorzitter der Groote Landbouwvereeniging in de jongste vergadering ook niet van den, van 't bestuur te verwachten steun?

Steun verwachten we ook voor het streven om aan de ongeregelde toestanden langs de Marowijne-rivier een einde te maken. Uit 't rapport van prof. van Loon blijkt nog »dat de Boschnegers weinig met die goudzoekers sympathiseeren", waaruit het maraudeerend element uit die streken gerecruteerd wordt. De luitjes maken 't er dan ook naar. Op blz. 14 van genoemd rapport lezen wij: „Op zijne reis naar de Lawa vernam verslaggever verscheidene klachten over het ruwe, eigenmachtig optreden dezer goudzoekers". Van den Lawa bereikte thans den agent der fransche »Compagnie des mines d'or" het bericht, dat volgens mededeeling van den granman der Boninegers de kapitein van 'n anderen stam drie maraudeurs van nog onbekende nationaliteit zou hebben gedood, om hun daarna 't hoofd af te houwen. Zulk eigenmachtig optreden op ons gebied, al zouden, wat we wel meenen te mogen aannemen, de slachtoffers 't er naar gemaakt hebben, kunnen we natuurlijk niet toelaten. Maar 't beste dunkt ons, om de noodige maatregelen te treffen, in overleg met de buren, om 't vreemd gespuis uit onze kolonie te houden.

Dat er evenwel uit den vreemde ook nog wat goeds voor de kolonie te halen is, bewees de firma Kerlen & Co., die ter verbetering van haren veestapel een kleine 30 stuks rundvee van Trinidad liet komen, afkomstig van de Government Farm aldaar.

Curaçao. We begrijpen de *Amigoe* niet al te best, waar zij om de houding van den Kolonialen Raad in zake de begrooting voor dit jaar te verklaren, er op wijst dat in het moederland het streven naar zuinigheid in de koloniale huishouding waardeering vindt. Het blad moest toch wel tot de erkentenis zijn gekomen, dat *misplaatste* zuinigheid door 't moederland allerminst zal worden gewaardeerd, wijl zij de offers, die het brengt, nutteloos zou dreigen te maken.

Curaçao kan en moet er bovenop geholpen worden, wanneer moederland en kolonie beide de handen ineenslaan voor het werk der regeneratie. 't Is nu geen tijd meer voor mokken en misverstand, maar: »Aanpakken" zij de leuze, voor *allen*.

De Westindische Mail schijnt nu ook in te zien, dat 't tijd wordt aan te pakken. De *Amigoe* weet te berichten dat bij de maatschappij het voornemen bestaat om een geregelden dienst Haiti—Columbia—Curaçao, waarin ook Bonaire en Aruba zouden zijn begrepen, in het leven te roepen. 't Wordt tijd ook. Reeds doet de Hamburg—Amerika-lijn 'n onderzoek instellen naar de mogelijkheid om Bonaire, Curaçao en Aruba op te nemen in het gedeelte Puerto Cabello—Maracaibo van de, door haar in te stellen kustvaart tusschen La Guaira en beide laatstgenoemde plaatsen.

Het bestuur der kolonie nam 'n prijzenswaardig besluit door te bepalen, dat voortaan alle officieele stukken ter kennisse van de bladen zullen worden gebracht. 't Begon met de mededeeling van het Voorloopig Verslag van den Raad op het ontwerp betreffende de instelling van een Kamer van koophandel op Curaçao. De bladen gaven daarop hunne aanteekeningen ten beste, waarmede Raad en bestuur hun voordeel zullen kunnen doen, om van die instelling werkelijk vruchten te kunnen verwachten.

De verwachtingen van het bestuur ten opzichte van dam-aanleg zijn nog steeds gunstig; en het is, met 't oog op de droogte, die het hoofdeiland in 't einde van 't vorige jaar weer had te doorstaan, dan ook wel te begrijpen, dat de proeve van damaanleg dit jaar wordt voortgezet.

Den 30en Januari ll. had op Curaçao een geanimeerde vergadering plaats van de groep »Nederlandsche Antillen" van het »Algemeen Nederlandsch Verbond", welke voor de toekomst dier groep veel goeds voorspelt.

RECLAMES.

Suriname in Woord en Beeld.

Voordracht, gehouden door den heer A. H. BERKHOUT, leeraar te Wageningen, op 24 Februari in de *Afdeeling Arnhem.*

Weten vele Nederlanders wel het een en ander, al is dat dan ook dikwijls erg vaag en onvolledig, van onze Oost-Indische bezittingen af, hetzij doordat wij er zelve eenige jaren van hun leven doorbrachten, al was 't veelal — jammer genoeg! — zonder hartelijk en blijvend belang te stellen in het land en zijne inboorlingen, hetzij doordat bloedverwanten en vrienden er hun van hebben verteld, of dat zij op school of uit boeken, tijdschriften en dagbladen er iets, meestal slechts oppervlakkig, van hebben geleerd, Nederlandsch-West-Indië is in dit opzicht er nog veel slechter aan toe; hoe weinigen in ons land hebben eenig begrip van de Nederlandsche Kolonien Suriname en Curaçao!

De leden der Afdeeling Arnhem en hunne geïntroduceerden hebben 't dan ook zeer op prijs gesteld, dat zij verleden Vrijdag in de gelegenheid waren vele wetenswaardige bizonderheden betreffende Suriname te vernemen, uit den mond van iemand, die belast met eene wetenschappelijke zending, er onlangs eenigen tijd doorbracht, met groote belangstelling aan alle kanten heeft rondgekeken en, zijne ondervinding en indrukken degelijk en boeiend weet mee te deelen. Onze plaatsruimte zou niet toelaten al het gesprokene, zelfs verkort, hier weer te geven. Naar wij hopen zal echter het genot, den heer Berkhout zelf te hooren, voor meerdere afdeelingen der Vereeniging zijn weggelegd, terwijl wij allen belangstellenden die hiertoe niet in de gelegenheid mochten zijn, sterk aanraden kennis te maken met één of meer der in den laatsten tijd verschenen boekwerken betreffende West-Indië, waarvan het meerendeel in onze rubriek boekaankondiging, zooals ook heden het verslag van de Gonini-expeditie, werd besproken en aan onze bibliotheek Laan van Meerdervoort 195, den Haag daar ter lezing of voor buiten den Haag wonenden ook ter leen te krijgen zijn.

Door een fraaie collectie lichtbeelden maakte spreker zijn rede aanschouwelijk en tot besluit toonde hij uit een grafische voorstelling aan, hoe, niettegenstaande sommigen de toestand van het eens zoo bloeiende en rijke Suriname, nu al heel donker inzien, het in de toekomst den ouden luister wel zou kunnen herwinnen. Als eerst de spoorweg maar klaar is, om de producten van het binnenland naar de kust te vervoeren, en er geen gebrek meer aan werkkrachten zal zijn, kan de goede tijd weer aanbreken. De afschaffing der slavernij, zeide spreker, heeft de kolonie op het doode punt gebracht; Europeanen met energie en werklust, flinke emigranten-werklieden en landbouwers moeten haar redden.

Exploratie van het Lawa-gebied.

Wij ontvingen van den minister van koloniën het »Rapport over de exploratie van het Lawa-gebied«, van professor C. J. van Loon, dat als bijlage van het K. V. voor Suriname over 1904 verscheen.

Hoogst leerzaam voor hen, die op grond van de tot nu toe opgedane ondervindingen twijfelen aan de mogelijkheid eener loonende goud-industrie in de kolonie, is het eerste gedeelte van het rapport, dat aan eene bespreking van den toestand op enkele der voornaamste ondernemingen is gewijd, zooals professor van Loon dien aantrof bij zijn bezoek aan de kolonie van 1 Februari—3 Mei 1903.

Hij legt den vinger op de wonde plek, door de happy-go-lucky-wijze af te schilderen, waarop wat de door hem bezochte ondernemidgen aangaat, de zaken werden op touw gezet en vervolgd, eene wijze, waarop *toen* slechts door de »Compagnie des mines d'or« eene uitzondering werd gemaakt met voor haar gunstige gevolgen, al viel ook dààr op 't bedrijf nog al 't een en ander aan te merken.

Dat de rapporteur zich geen beslist oordeel over den goud-rijkdom van den surinaamschen bodem heeft kunnen vormen, is gegeven de hooge eischen, die hij voor de ontginning aan het onderzoek stelt, alleszins begrijpelijk. Daartoe ontbraken hem tijd en middelen, en wat de bezochte placers aangaat de gegevens, die hem bij een naar den eisch geregeld bedrijf zouden hebben ter beschikking gestaan.

Welke groote beteekenis door den rapporteur aan het geologisch onderzoek op rationeelen grondslag wordt gelegd blijkt wel uit de regelen, waarin hij de mislukking van het bedrijf der »Suriname« uiteenzet:

»Had zij zich voorloopig bepaald tot wat onmiddellijk voor de hand lag, tot een nauwkeurige studie, over enkele bescheidene perceelen, van het voorkomen, de opsporing en ontginning van het waschgoud, gezocht naar wegen, waarop de laatste ware te verbeteren, dan was zij thans hoogst waarschijnlijk nog vruchtbaar werkzaam.«

Ten slotte zet de rapporteur zijn werkplan uiteen voor de exploratie van het Lawa-gebied, dat hij vooreerst wil zien beperkt tot een, door de samenvloeiing van Lawa en Tapanahony gevormden driehoek, ter grootte van 3600 K. M², welke exploratie zal moeten bestaan in de topographische opname der strook, op den voet gevolgd door geologische verkenning van het gansche gebied, het eigenlijk grondonderzoek, en eventueel ook proefontginningen.

Onze West, het verslag besprekende, betwijfelt of het beschikbaar gestelde crediet en de tijd, voor de exploratie aangewezen, voldoende mogen worden geacht om een, op zoo grootsche schaal opgezetten arbeid tot een goed einde te brengen. Het blad vernam dan ook, dat door den gouverneur ernstig bezwaar gemaakt was om in te gaan op verschillende voorstellen van den heer van Loon, en dat deze, in afwijking van zijne adviezen, is overgegaan tot eene minder kostbare wijze van exploratie, waarbij aanstonds begonnen is met het onderzoek naar goud.

Opmerkelijk achten wij de volgende aanteekening, die het surinaamsche blad hierbij maakte:

»Aan tegenwerking van de zijde van bepaalde ingenieurs willen wij niet denken, hoewel wij uit vrij goede bron weten, dat een der ingenieurs zich heeft uitgelaten op een wijze, die het recht geeft tot de conclusie, dat hem het tegendeel van succes niet zou spijten«.

Dit is of 'n insinuatie of 'n ernstige aanklacht, en in het laatste geval wel de moeite waard om door 't bestuur onder de oogen te worden gezien.

Vorsicht meine Herrschaften!

Waar wij dezer dagen lazen, dat een betrekkelijk groote expeditie naar Boni wordt voorbereid en wel bestaande uit drie bataljons onder een generaal als bevelhebber, achten wij, voorstanders en propagandisten van vrede, vrijheid, vooruitgang en een volksleger, het gewenscht om de woorden te herhalen die de groote Bismarck richtte tot onzen Nederlandschen gezant in Berlijn toen deze hem, zoo na de koffie, mededeelde dat de Nederlandsche natie het plan had oorlog te gaan voeren in Atjeh nu een 32 jaar geleden. De groote staatsman sprak toen deze historische woorden »Vorsicht meine Herrschaften!« Vorsicht!

Het zou maar een wandelingetje zijn naar de Koeta Radja en ziet dat wandelingetje waaraan wij door hoogere beschikkingen zelf een tijd lang hebben deelgenomen, duurt nu reeds 32 jaar.

ADVERTENTIËN.

Voor elke afwijking van den normalen haargroei wende men zich om **kosteloos advies** tot den Hofkapper

Justman Jacob

Korte Poten 40, 's-Gravenhage.

Een gem. benedenhuis

van Brakelstraat 74 te huur, direct te aanvaarden voor matigen prijs.

Adres *van Brakelstraat* 68.

Polikliniek

voor Ziekten der Urinewegen en Geslachts Organen.

Dr. B. SWAAB Arts,

Kloveniersburgwal 41, Amsterdam.

DAMES die belangstellen in hare DIENSTBODEN, zouden een goed werk doen, als zij dezen er op wezen, dat bij de tegenwoordige loonen vele dienstboden zich heel goed een pensioen voor haar ouden dag kunnen verzekeren.

Uitvoerige inlichtingen hieromtrent geeft

HET INDISCH NEDERLANDSCH KANTOOR,

Conradkade 60.

(Effecten, Hypotheken, Assurantiën).

Agenten gevraagd.

MADEIRA VELHO,

licht, vrij droog, matig spiritueel,

f 1.50 de fl., *f* 61 per anker van 48/1 fl.

SIR JOHNS BOAL,

uitnemende wijn, met heerlijk bouquet en goedgele tint,

eveneens vrij droog en matig spiritueel,

f 2.25 de fl., *f* 90 per anker van 48/1 fl.

beide **origineele Madeira's** zijn steeds flink belegen voorhanden.

M. M.

Ondergeteekende, steunende op gunstige aanbevelingen, biedt aan een beperkt aantal Heeren de gelegenheid aan tot het gebruiken van het middagmaal tegen

f 0.75 per diner en f 20 per maandabonnem.

Aan afwisseling en toebereiding zal de meeste zorg worden besteed, terwijl voor de beste kwaliteit levensmiddelen wordt ingestaan.

Onder beleefde aanbeveling

Mejuff. N. BRAND.

Wattstraat 13a, Den Haag.

In het gezin van een gep. **leeraar,** vroeger werkzaam aan Gymn. en Hoogere Burgerschool in Nederland en in Indië, bestaat gelegenheid tot opname van één of twee **KOSTLEERLINGEN.** Toezicht op en hulp bij de studie. Men meent aangenaam tehuis te kunnen verzekeren. Vergoeding *f* 80 per maand, *f* 150 voor twee uit één gezin. Adres onder letter Q aan het bureau van dit blad.

---

18 à 20 pCt.

De naaml. vennootschap Verbruiksvereeniging

INSULINDE,

2e Schuijtstr. no. 1,

verkoopt à contant

KRUIDENIERSWAREN en COMESTIBLES 18 à 20 pCt.

beneden de gewone winkelprijzen.

Vraagt prijscourant.

De Directeur,

E. C. SENGER.

OUDE en INDISCHE BRILLANTEN

worden tegen marktprijs ingekocht door

N. BLOM,

in Goud, Zilver en Edelgesteenten,

Amsterdam, N. Heerengracht 9.

Ook aan huis te ontbieden.

P. Happel Jr.

CUISINIER.

v. Kinsbergenstraat 85d,

DEN HAAG.

Uitzending van Diners.

Koude en warme Schotels.

's-Gravenhaagsche

Crediet-Vereeniging en Depositokas

Den Haag — Buitenhof 46.

Waarborgkapitaal en Reserve

f 400.000.

Directie:

Mr. I. B. VAN BERCKEL. — J. L. DIETZ.

Commissiehandel in **Effecten** en **Coupons**. **Credieten** tegen persoonlijk of zakelijk onderpand. Verhuurt **Safes** in den brandvrijen kelder. Plaatst gelden à **deposito**, in **chèque-rekening,** in de **spaarkas**.

Correspondent van de **Ned. Ind. Escompto-Maatschappij.** Betaalt hare **Wissels** uit. Fourneert tegen zeer voordeelige koersen **Traites** op de belangrijke plaatsen in **Ned. Indië**.

Verstrekt alle gewenschte inlichtingen.

Kantoortijd 9—3 uur.

PIERRE VOS,

Cuisinier, v. Galenstraat 30.

Diners in alle prijzen.

Opvoeding.

Tehuis aangeboden voor kinderen en jonge meisjes te Apeldoorn.

Nadere inlichtingen en prospectus op aanvraag te bekomen bij

Mej. A. Snellen,

Harderwijk.

Het Indisch-Nederlandsch Kantoor, *Conradkade* 60, *den Haag*, bezorgt **PASSAGE** per mailbooten naar Indië, Amerika en de Transvaal, alles **kosteloos.** Volledige inlichtingen.

PRESERVATIFS,

bij ons 75 Cent per dozijn.

Prijscouranten van de Nieuwste Artikelen voor Heeren en Dames gratis. *„Sanitas"*, van Hogendorpstraat 5, Den Haag. Telephoon Interc. 1026.

„Arnhem" Levensverzekering-Maatschappij „ARNHEM".

Directie: Th. LIEFRINCK, P. A. BOONE.

Generaal-Inspecteur: C. A. VAN DER HUCHT, te *'s-Gravenhage.*

Inspecteurs: H. N. STAKMAN te *'s-Gravenhage;* G. O. A. VUNDERINK te *Groningen;* H. VEDER te *Arnhem;* J. P. PUNT te *Breda.*

Bijkantoor te **Batavia**, Directeur J. WILDEMAN.

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.

TELEPHOON 1447.

Directe import van indische ingrediënten voor de Rijsttafel.

Kwee assem - Krandjie - Goelalie - Manissan assem

Samballans - Versche Ketella - Boemboe's.

De Firma TER MARSCH & Co.

Hofleveranciers te ROTTERDAM

levert, onder nevenstaand Fabrieksmerk, uitsluitend

prima kwaliteit

Vleeschwaren, Soepen, Sausen, Hammen,

ENZ. ENZ.

Vraagt uitgebreide Prijscourant voor Export of Binnenland

HAAGSCHE KOFFERFABRIEK

Passage 53-55-57 **DEN HAAG.** Telefoon 1597.

Noordblaak 93 ROTTERDAM. Telefoon 3424.

Grootst gesorteerde Magazijnen in Nederland voor

KOFFERS, TASSCHEN en LEDERWAREN.

Specialiteit in

PORTEFEUILLES,
VISITEBOEKJES,
SCHRIJFMAPPEN,
REIS-NECESSAIRES,
PORTEMONNAIES,
SIGAREN-ETUIS,
SIGARETTEN-ETUIS,
AKTEMAPPEN,
COLLEGEMAPPEN enz.

van de goedkoopste tot de fijnste soorten.

H. HOLLENKAMP en Co.

Vijzelstraat, hoek Keizersgracht, Amsterdam.

Telephoonnummer 1118.

SPECIAAL ADRES voor de **Levering van**

OOST- EN WEST-INDISCHE UITRUSTINGEN.

Het Bureau van *Oost en West, Laan van Meerdervoort 195,* is op aanvrage, volgaarne bereid de gewenschte inlichtingen te geven omtrent de levering der goederen door bovenstaande Firma.

AUG. SAVELKOUL

SINGEL 429, 31, 33, 35, Hoek HEILIGEWEG. AMSTERDAM.

Het eenigste adres in geheel Nederland

met Filiaal te BATAVIA „Rijswijk"

SPECIALE INRICHTING VOOR

INDISCHE UITRUSTINGEN

Uniformen voor HH. Ambtenaren, Officieren van het O.-I. Leger en Marine.

Door veeljarige eigen ondervinding, tijdens mijn verblijf te Batavia, ben ik in staat alle Kleeding volgens de eischen, voor Indië gesteld, te leveren. Te Amsterdam worden dezelfde gegarandeerde kwaliteiten **Linnen, Dril** en **Khaki Costumes**; alsook speciaal voor de Tropen geschikte **Fantaisie-** en **Ceremonie-Costumes** geleverd, als te Batavia.

Daar hier in Nederland uitrustingen geleverd worden, „die in Indië gekomen, totaal onbruikbaar blijken te zijn," (alleen uit gebrek aan ervaring op dit gebied) is eene garantie, zoowel te Amsterdam als te Batavia door mij verstrekt, van zeer groot belang. Door het bestaan van mijn zaak hier te lande, **zijnde dezelfde als die te Batavia,** is het bezwaar van hier in Europa zijn Uitrustingen te koopen opgeheven.

Geïllustreerde Prijscourant franco op aanvraag.

Eduard Pelger,

MAGAZIJN VAN

HEERENHOEDEN en PELTERIJEN

Prinsestraat 39,

'S-GRAVENHAGE.

PENSION

Koningsplein 6, 's-Gravenhage.

Gemeubileerde Apartementen te huur

met of zonder pension,

per maand, per week of per dag.

MEIJROOS & KALSHOVEN, ARNHEM Koningsplein 9.

Export van **Piano's, Harmoniums, Muziek-, Blaas- en Strijkinstrumenten, Gramophones, enz.** naar Oost- en West-Indië.

Speciaal voor de tropen aanbevolen:

Piano's en Vleugels uit de fabriek van JOHN. BRINSMEAD & SONS, LONDON! Garantie **5** jaar.

Catalogus franco op aanvrage.

REPATRIEERENDEN.

Compleete meubileeringen

in Huur.

Voor benedenhuizen van af f 15 p. md

„ bovenhuizen „ „ - 25 „

Voor geheele woningen na overeenkomst.

INLICHTINGEN OMTRENT WONINGEN etc. OP AANVRAAG.

Meubelfabriek en Magazijnen

v/h CORSMIT BROSSOIS & Co.

WAGENSTRAAT 18. — DEN HAAG.

SPECIAAL ADRES VOOR COMPLETE MEUBILEERING.

Toko Betawie

Emmakade 55, Den Haag.

Per laatste stoomers aangebracht

GANDARIA.

Versche kruiden, Ketellas.

Ikan spat.

Vraagt Prijscourant.

---

5 pCt. Div. **5 pCt. Div.**

Soepgroenten voor Juliennesoep

merk: **EDEN. 10 Cts** per carton.

A. J. POLAK, Fabrikant, GRONINGEN.

Verkrijgbaar bij

M. STIGTER,

Comestibles en Kolonialewaren,

Galileïstraat 58,

Telephoon No. 3197,

DEN HAAG.

5 pCt. Div. **5 pCt. Div.**

ZADEL- EN KOFFERMAKERIJ,

W. POPPINK,

151 PRINS HENDRIKSTRAAT, DEN HAAG.

Goedkoop adres voor sterke REIS- en HANDKOFFERS. Vooral wordt de aandacht gevestigd op mijn uiterst solide en goedkoope gepanserde HUT- en MAILKOFFERS. Reparatieinrichting voor alle soorten reisartikelen en lederwaren.

Het meest aangenaam werkend ***laxeermiddel,*** zonder eenige nadeelige invloed op de spijsverteering zijn onze

CASCARA PASTILLES,

per flacon à 30 pastilles **f 0.30**

» » » 100 » **f 0,75**

Onze versuikerde **STAALPASTILLES** zijn onbedervelijk, daarom het beste middel tegen *Bloedarmoede en de gevolgen daarvan.*

Prijs per flacon à 100 stuks **f 0.50**

» » » » 1000 » **f 3.30**

Vraagt uitsluitend ons merk.

BROCADES & STHEEMAN. — MEPPEL.

Eerste Nederlandsche fabriek van Gecomprimeerde Geneesmiddelen.

Te bekomen bij alle Apothekers.

BIJBLAD van HET KOLONIAAL WEEKBLAD N°. 51. Donderdag 2 Maart 1905.

Gaan wij nu na wat al menschenlevens, ook van jonge en veelbelovende officieren, wat al millioenen aan geld en goederen verloren zijn gegaan in die jaren, dan is het zoo begrijpelijk, dat wij zoo gaarne zouden willen onderschrijven de woorden door de zoo innig voelende Regentesse van ons land, nu de Koningin-Moeder, uitgesproken: dat zij hoopte dat al deze opofferingen nog eens tot het beoogde doel — het ordelijk bestuur en de welvaart van het Atjehsche Rijk — zouden leiden en niet te vergeefs zouden gebracht zijn.

Men behoeft zeker geen uiterst gevoelig hart te hebben en niet psychisch ziek te zijn of zoo beschouwd worden, om te constateeren dat de waarschuwing van den grooten Bismarck ten rechte is geweest. Atjeh werd het graf van vele reputatiën van hoogere officieren en ambtenaren, en in zijn gevolgen voor de schatkist werd de Atjehoorlog een der oorzaken van wat men »de inzinking van Java« noemt.

Het leger leed groote verliezen; in kracht ging het achteruit en duizenden werden door ziekten weggerukt of leiden nu nog een gebroken bestaan.

Over dat geheele oorlogstijdperk was er steeds een strijd tusschen voortgaan en ophouden tusschen agressie, zelfs militair terorisme, en tusschen vrede en zachtere maatregelen.

Deze zaken zijn alle bekend. Tal van personen vatten de pen op en trachtten, allen door lietde voor hun koninginnen en hun vaderland gedreven, hunne ideeën ten beste te geven.

Wij herinneren aan de brochures van Mr Piepers, »Zwaarden eischen klingen maar ook gevesten«, van den Consul-Generaal Kruijt, van Nieuwenhuizen, van Generaal Meijer »de Contra-Guerilla« en ook wij zelf schreven reeds 12 jaar geleden eene brochure: »Vrede met Atjeh zonder onderwerping, de radicale genezing der Atjeh-tering.«

Tegenover ons idealisten stonden van Heutsz, de historieschrijver E. B. Kielstra en anderen, steeds strijdende voor hunne inzichten.

Ook uit verschillende koloniseerende landen kwamen natuurlijk mededeelingen en beschouwingen over beschavingsoorlogen. Wij vonden die in menig tijdschrift en als een prima arbeid mag zeker worden beschouwd de pacificatie van Madagascar door Generaal Gallieni.

Wij hebben in een onzer brochures gezegd: het is onzaggelijk aangenaam als men den man vindt, dien men zoude willen navolgen en bijna alle eigen inzichten in schoone taal vindt weergegeven in een of ander werk. Het is nuttig dat wij ons een figuur voor oogen stellen die wij willen navolgen, iets wat den mensch is aangeboren.

Geen der groote mannen die het tegenwoordige geslacht zijn voorgegaan, ook zij niet, die voor 't oorspronkelijkst worden gehouden, hebben ook in de krijgs- en staatkunde het zonder die figuur gedaan. Maar moeielijk is het zeker die figuur te vinden. Wij ontdekken niet spoedig wat of wien wij moeten navolgen en dan nog: Menig gouverneur menig gouverneur-generaal kon niet de middelen krijgen die zijne studiën of zijn overtuiging hem noodzakelijk deden achten.

Wij behoeven niet veel verder te gaan als wij den gevreesden naam van Generaal Willem Rooseboom hier neerschrijven, om ons door de lezers te doen begrijpen. Ook vele gouverneurs van Atjeh kregen nul op hunne aanvragen en konden dan niet bereiken wat zij wilden. Daarom oordeele men voorzichtig.

Het is werkelijk een openbaring in het leven van een denkend mensch, wanneer hij den man ontmoet, van wien hij zeggen kan: zoo zoude ik willen zijn, het boek leest waarbij hij gevoelt: zulk een boek zoude ik willen schrijven, de fabriek ziet, die hij zelf zoude willen bouwen. Maar wie zoekt vindt, of nog juister gezegd: Dengeene arbeidt, die zal zijn ideaal duidelijk worden; zoo lazen wij eens in het *Nieuws van den Dag* en volkomen stemmen wij daarmee in.

Ongetwijfeld heeft de generaal van Heutsz kennis genomen van de werken van den hierboven genoemden franschen Generaal en hem in Atjeh nagevolgd, en geholpen door een sterk physiek en gesteund door den Gouverneur-Generaal van der Wijck, wat in dezen beminden man zeker door alle tijden heen moet geprezen worden, de resultaten bereikt welke daar nu te aanschouwen zijn, maar een andere vraag is of door vele jaren eerder te luisteren naar andere oplossingen, niet even schitterende resultaten, op dit oogenblik zouden zijn verkregen?

Ik bedoel hier de wegen van vrede en idealisme. Het komt mij van den heer E. B. Kielstra niet gewettigd voor zoo den staf te breken over de massa schrijvers, die 't zij dan door hun hart of door hunne studiën, tot andere gevolgtrekkingen zijn gekomen dan Jan Pieterszoon Koens groote vereerder.

Wij leven niet ongevoelig mede met den tijd en de geest blijft geen eeuwen slapen. Het leven is geen zijn, maar een overgang, een steeds zoeken, een worden. Daardoor veranderen soms droomers in denkers en denkers in nadenkers.

De meeste menschen, ook de bevelvoerders en staatslieden, wandelen liever langs gebaande wegen, dan dat zij in het zweet huns aangezichts zich een weg zoeken, een weg langs de steile helling naar het hoog gelegen ideaal. In het militairisme, ook in Indië, is alles soms zoo afgebakend en beperkt, met overal voetangels en klemmen, dat er kracht, reuzenkracht, vereischt wordt om zijn eigen weg te gaan.

Wij willen hier nu niet over bureaucratie, algemeene secretarie, papierpest en dergelijke spreken, doch alleen doen uitkomen hoe het voortreffelijke zeldzaam is en nog zeldzamer, het voortreffelijke op prijs wordt gesteld.

Wanneer wij dus schrijven: hoog de idealen! ook in het land der zonne, dan weten wij, dat de weg der idealisten eeuwen lang is gegaan en nog gaan zal langs Golgotha en Getsemané.

Toch begroeten wij, elken dag, dat Gods lieve zon weer schijnt met vreugde, wetende dat die zon schijnt over goeden en slechten, met hun geloof in de eindelijke zegepraal van het recht over het onrecht en van den vrede over den oorlog staat als een muur vast.

Toen de Minister van Koloniën, Idenburg, in de door ons bijgewoonde zitting 1904—1905 beloofde, dat slechts bij hooge uitzondering expeditiën zouden plaats hebben zoolang hij Minister was, stelde ons dit niet volkomen gerust wetende wie op den troon te Buitenzorg zetelt.

De Gouverneur-generaal dient in de eerste plaats te zijn een burger magistraat en de kracht van een kolonialen staat ligt niet voornamelijk in zijn militaire organisatie en zijn duchtigend leger, maar in de kennis, den ernst, de waardigheid en de studiën zijner magistraten. Van hen moet kunnen worden getuigd dat ze zijn: »noble de science et noble de robe«.

Moeielijk zal het altijd den heer van Heutsz vallen zijn Gouverneur-generaal, zijn op zijde te zetten bij de beoordeeling der noodzakelijkheid van nieuwe expeditiën, waar hij zijn geheele leven het militaire harnas heeft aangehad en daarom worden aan den vooravond van zulke gewichtige beslissingen, die weer ellende, geldverspilling en menschenlevens kunnen ten gevolge hebben, door ons de woorden herhaald: »Vorsicht meine Herrschaften!«.

WILLEM F. PAEHLIG.

Van Vreemde Koloniën.

Het inlandsch onderwijs op Madagaskar. Naast de, reeds geruimen tijd op dit eiland bestaande zendingscholen, is onder het fransch bestuur het openbaar onderwijs getreden, hetwelk onder meer dit voordeel teweeg bracht, dat de zendelingen van verschillende gezindten, met 't oog op de concurrentie van het neutrale onderwijs, hun onderlinge veeten op zij zetten, niet om te coaliseeren, dat zou hun dáár toch niets gegeven hebben, maar om hunne volle aandacht te wijden aan verbetering van het onderricht.

Laten we nu eens kijken, hoe het officieele onderwijs is ingericht. Volgens de bestaande wet heeft men in de kolonie voor de inboorlingen twee soorten van scholen, de eigenlijke lagere- en de districtsscholen.

De lagere scholen worden bezocht door kinderen van vijf- tot dertienjarigen leeftijd. Het onderwijs wordt er gegeven door inlanders, in het bezit van het diploma voor lager onderwijs. 't Zijn meestal gemengde scholen, aan het hoofd waarvan een gehuwd paar is gesteld, beiden tot het geven van onderwijs bevoegd. De vakken, waarin de leerlingen worden onderwezen, zijn het malgassisch, rekenen, wat aardrijkskunde en geschiedenis, de eerste beginselen van de fransche taal, en wenken voor het dagelijksch leven. Aan dit theoretisch onderricht paart zich de practijk door den arbeid in 'n, tot de school behoorenden proeftuin voor de jongens, terwijl de meisjes onderricht ontvangen in het naaien, het huishouden, ook wat zindelijkheid en de eischen der hygiëne betreft, en in de zijdewormen-teelt.

Er wordt veel gehecht aan het, door de onderwijzers zelven gegeven voorbeeld. Een onberispelijke houding wordt van hen geeischt, terwijl het hun ten plicht gesteld is, om zich buiten alle godsdienstige quaesties te houden. Den inspecteurs is opgedragen om steeds bij hunne bezoeken het oog zorgvuldig te laten gaan over de woningen van de inlandsche onderwijzers, en van dengene aan zijne chefs te rapporteeren, in wiens woning wanorde of onzindelijkheid heerschen.

Wanneer ze den dertien-jarigen leeftijd hebben bereikt, worden de jongens en meisjes naar hunne dorpen terug gestuurd, met uitzondering van enkelen, die wegens meerderen aanleg dan hunne medescholieren na 'n soort examentje van het districtsbestuur een, door den directeur van onderwijs mede te teekenen bewijs van toelating tot de districtsscholen erlangen. (Dat laatste lijkt ons wel 'n omslachtige manier van handelen).

Zoo worden de leerlingen der lagere scholen geschift, waarmede echter niet beoogd wordt om van degenen, die voor voortgezette studie in aanmerking komen, »intellectuels« te maken, maar practisch onderlegde, verlichte lieden, waaruit de Europeanen, die fabrieken, industrieën, landbouwondernemingen, enz. in het land vestigen, deugdelijke werkkrachten kunnen kiezen. Het programma van dit voortgezette onderwijs omvat vóór alles, het beroepsonderricht, waarbij tevens de op de lagere scholen onderwezen vakken meer uitgebreid worden behandeld. Naar gelang van de behoeften in de districten worden de leerlingen voor het landbouwbedrijf of voor verschillende ambachten opgeleid. In sommige centra zijn ook normaalcursussen aan de districtsscholen verbonden voor de opleiding van toekomstige inlandsche onderwijzers. Aan het hoofd van deze scholen staat een europeesch onderwijzer, veelal gehuwd, zoodat de leerlingen, die dikwerf zelven reeds gehuwd zijn — men trouwt vroeg op Madagaskar, — hunne vrouwen lessen kunnen laten volgen in de huishoudvakken en zoo meer, die door de echtgenoote van het hoofd der school worden onderwezen.

Aan deze scholen zijn werkplaatsen en ook weêr proeftuinen verbonden voor de mannelijke leerlingen, terwijl den vrouwen en jonge meisjes, die de school bezoeken, in het gebouw zelf onderricht gegeven wordt in de zijdewormen-teelt, weverij, hoedenvlechten, vervaardiging van kant en zoo meer, benevens de gewone huishoudvakken.

De leerlingen wonen, de gehuwde paartjes van de anderen afgescheiden, in het schooldorp, waar naast den grootsten eenvoud, de grootste zindelijkheid moet heerschen, en waar de luitjes drie jaren lang aan 'n regime van noesten arbeid, netheid en nakoming der hygienische voorschriften blijven onderworpen.

Men zal uit dit summier overzicht hebben afgeleid, welk een gewichtige plaats aan den arbeid is ingeruimd bij dit inlandsch onderwijs. 't Was ook noodig, vooral onder de Hova's, de bewoners van het Centraal Plateau, bij wie het slaven-regime vóór de komst der Franschen den handenarbeid in discrediet had gebracht, zoodat alles, wat zich maar iets verbeeldde te zijn, naar 'n baantje hunkerde, het werken aan de slaven overlatend, of die in hunne oogen daarmede gelijk konden worden gesteld. Te rechter tijd werd door het bestuur der kolonie ingezien, dat eene andere inrichting van het inlandsch onderwijs dien geest in de hand zou werken, waardoor het platte land dreigde leeg te loopen om het aantal leegloopers in de centra te versterken, terwijl men nu landbouwers en ambachtslieden kweekt, die nuttig werkzaam kunnen zijn in hun eigen belang en dat der kolonie.

Voor de meer begaafden onder de malgassische jeugd staan aan de Inlandsche dokterschool, wier uitnemendste élèves van bestuurswege in de gelegenheid worden gesteld om in Frankrijk hunne studiën voort te zetten voor den europeeschen doctors-graad, de Industrieschool en de Landbouwschool de wegen open, om zich voor loonende betrekkingen in landbouw en industrie en als geneesheer te bekwamen.

Boekbespreking.

Door den uitgever, voorheen *E. J. Brill* te Leiden, werd ons toegezonden het »**Verslag van de Gonini-Expeditie**," door *A. Franssen Herderschee* (overgedrukt uit het »Tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap, Jaargang 1905«), dat thans voor belangstellenden op de leestafel, Laan v. Meerdervoort 195, ter kennismaking ligt, hetgeen zeker zéér de moeite waard is, want, behalve een duidelijke kaart van het tot Suriname behoorende stroomgebied van Lawa, Litanie en Gonini, en tal van fraaie illustratiën, bevat het een zeer onderhoudend geschreven, belangwekkend reisverhaal en, als bijlage, een verklarende beschrijving, door den daartoe zoo zeer bevoegden Jhr. L. C. van Panhuys, van de door de expeditie meegebrachte afdrukken van ornamenten, welke verkleind daarbij op drie platen zijn weergegeven. Wij lezen hierover op blz. 168 en volgende o.a.

»Deze afdrukken waren vervaardigd op hoogst eenvoudige wijze, door namelijk de in het hout ingegrifte of à jour bewerkte ornamenten met een stuk Japansch papier, een dunne, taai-buigzame en doorzichtige papiersoort, te bedekken en daarover naar ééne zijde te wrijven met een stukje harde, zwarte was. Het nu op het Japansch papier te voorschijn komend beeld gaf dan, gewoonlijk juister dan een teekening, een afdruk van het ornament weder.

De heeren besloten op de expeditie, voor zoover de overige werkzaamheden dit zouden toelaten, te trachten op deze wijze afdrukken van ornamenten van het Boschneger-houtsneewerk, misschien ook van houtsneewerk van Indianen te verzamelen, zoo mogelijk de verklaring van de beteekenis der ornamenten van de vervaardigers te weten te komen en in de kolonie rond te zien naar personen, die geschikt en bereid zouden zijn om aldaar deze onderzoekingen voort te zetten.

Gedurende de expeditie werden in de boschnegerdorpen aan Marowijne en Lawa door de bovengenoemde heeren en door den heer Van Breen afdrukken op de besproken wijze bijeengebracht. Van sommige Boschnegerhutten bleken aan de deurzijde planken à jour met ornamenten te zijn uitgesneden, elders waren figuren ingesneden in de deur, voorts werden aangetroffen: tafels, trommen (muziekinstrumenten), een werktuig om cassave-wortelen te raspen en zitbankjes, die met houtsneewerk waren versierd, terwijl nog vooral in de handvatten van de Boschnegerhaarkammen ornamenten werden gevonden. Ook kon een afdruk worden genomen van een miniatuur-pagaai (negerengelsch pari-tiki), welke voorwerpen, evenals de haarkammen, door de Boschnegers dikwijls alleen tot tijdpasseering worden vervaardigd en gaarne aan de leden van het zwakke geslacht aangeboden, als een bewijs van waardeering, en om blijk te geven van de bedrevenheid van den maker.

Er zal hier niet omstandig worden ingegaan op de wijze van vervaardiging van de besproken houtsneewerk-figuren, waarvan de door de expeditieleden genomen afdrukken op de bijgaande platen verkleind zijn weergegeven. Kort kan worden opgemerkt, dat gewoonlijk als grondstof dienen cederen parel-hout (Cedrela odorata en Angidosperma excelsa), dat de Boschnegers het hout bewerken met bijlen, houwers (kapmes) en zakmessen, die zij in de winkels in de beschaafde streken van de kolonie koopen, terwijl de koperen spijkertjes, waarmede het houtwerk dikwijls wordt beslagen, eveneens in de winkels worden aangeschaft.

Wat de ornamenten aangaat, moet in het oog worden gehouden, dat deze door den vervaardiger zelf worden bedacht; het slaafs navolgen van een model of patroon, hetgeen in de beschaafde wereld zoo dikwijls geschiedt, zou een Boschneger beneden zich achten. Al is evenwel het ornament bij een ieder verschillend, zoo kan toch zeer goed overeenkomst in de opvatting bij den stam in het algemeen worden aangetoond, en alleen uit het karakter der ornamenten kan reeds worden bepaald, of de vervaardiger behoort tot de Boschnegers aan de Marowijne, of tot de Boschnegerstammen aan de Boven-Suriname."

Aan dezen in allen eenvoud soms zeer sierlijke ornamenten, welke men in soortgelijken en anderen vorm ook vindt op het weef-, vlecht- en aardewerk der Boschnegers en der Indianen, zou door bekwame, deskundige hand menig origineel en smaakvol motief voor Europeeschen arbeid te ontleenen zijn, zoo o. a. ten voorbeeld, voor het inlegwerk van de verschillende zeer fraaie Surinaamsche houtsoorten, die tot meubels verwerkt worden door de leerlingen der ambachtschool te Paramaribo.

Hetgeen de schrijver tot besluit zegt:

»Aan het einde van deze korte en, om de medegedeelde redenen, onvolledige beschrijving, die in dit tijdschrift ook onder de oogen zal komen van velen, voor wie het onderwerp wellicht nog nieuw is, moge eene opmerking worden gemaakt over de groote beteekenis van schijnbaar zoo weinig beduidende ornamenten van een primitief volk. In sommige gevallen kunnen ornamenten belangrijke hulpmiddelen zijn om stamverwantschap aan te toonen (zooals bij stammen in het Amazone-gebied het geval was), zelfs naast het tot nog toe meest gebruikelijke kenmerk, de taal. Verder geeft de studie van die ornamenten bij de nog levende, primitieve volken een sleutel tot de verklaring van die van uitgestorven en verdwenen menschenrassen, zij is dus voor de archeologie van waarde en stelt ons in staat om doorloopend de kunstontwikkeling van de vroegste tijden tot het heden na te sporen. Tot in zeker opzicht levert de ornamentverklaring een beeld van de gedachten en van de beschouwingswijze van den vervaardiger, en is daarom voor den anthropoloog (en tot op zekere hoogte ook voor den zendeling) van belang en eindelijk kan de bestudeering van ornamenten van de Boschnegers aanleiding geven tot het beter verstaan van de ornamenten van de met hen verwante Afrikaansche stammen. Moge de overweging van deze punten den inwoners van Suriname een reden zijn tot verder onderzoek«,

geldt natuurlijk in het algemeen, dus ook voor het in dit opzicht overrijke gebied onzer Oost-Indische bezittingen, wat tot onze schade en schande zoowel door de Regeering als door de particulieren, die daartoe in de gelegenheid zijn, nog altijd niet zóó wordt ingezien, dat zij er het noodige voor over hebben.

De heer Franssen Herderschee eindigt het verslag zijner expeditie, waarvan hij met voldoening kan zeggen:

»De Gonini-expeditie had in hoofdzaak ten doel het stroomgebied van die rivier te verkennen en hare bronnen op te sporen; die taak is naar behooren vervuld. Door bovendien nog een groot stuk van het Lely-gebergte, een gedeelte van de Lawa en de Litanie, zoomede het Tumuc-Humac-gebergte op te nemen en in kaart te brengen, werd er zelfs meer verricht dan op het programma stond«,

met de hoopvolle woorden:

»Den 21sten Januari eindelijk verlieten we Paramaribo om met het stoomschip Prins Willem II de reis naar het vaderland te aanvaarden, met genoegen terugdenkende aan de interessante reis, die we achter den rug hadden, en met de beste wenschen vervuld voor Suriname, dat onder de krachtige leiding van den tegenwoordigen Gouverneur, den heer Lely, en door den spoorweg, met welks aanleg men reeds begonnen is, eene schoone toekomst tegemoet kan gaan.«

Het *Koloniaal Museum* te Haarlem zond ons zijn 32ste Bulletin, dat van Februari 1905, waarvan de inhoud heet: »**Bijdragen tot de Kennis van het Gebruik van Sirih in Nederlandsch Oost-Indië**« (ingekomen antwoorden op de prijsvraag).

De lezers van Het Koloniaal Weekblad zullen zich herinneren, dat wij deze, destijds in 1903 uitgeschreven prijsvraag, met de daarbij behoorende toelichting, in haar geheel hebben overgenomen en zeker nu ook met belangstelling uit het pas verschenen verslag vernemen, dat:

»Op deze prijsvraag zijn ingekomen 19 antwoorden. Van deze waren er dertien in de Nederlandsche taal geschreven, 5 in de maleische, en 1 in de duitsche. Deze antwoorden werden ter beoordeeling gesteld in handen der heeren Dr. J. D. E. Schmeltz, directeur van 's Rijks ethnogrophisch museum te Leiden, J. Habbema, oud-inspecteur van het inlandsch onderwijs in Ned. Ind., en G. P. Rouffaer, adjunct bibliothecaris van het Kon. Inst. voor de taal- land- en volkenkunde van Ned. Ind., beiden te 's-Gravenhage. De heer Dr. Schmeltz heeft in Maart 1904, na indiening van een afzonderlijk rapport, ontslag genomen als lid der Jury voor deze prijsvraag. Bedoeld rapport is mede onderteekend door den heer Dr. H. H. Juynboll, conservator bij 's Rijks ethnographisch Museum te Leiden, die den heer Schmeltz in 't bijzonder bij de beoordeeling der maleische antwoorden heeft terzijde gestaan. De heeren Habbema en Rouffaer hebben gezamenlijk gerapporteerd in eene uitvoerige en belangrijke nota.

Het zij ons geoorloofd, ook te dezer plaatse hulde te brengen aan deze adviezen. Het is na kennisname der rapporten, dat de Commissie van het Koloniaal Museum hare eindbeoordeeling der antwoorden als volgt samen vat:

In de maleische antwoorden treedt het gebruik van sirih als genees- en bezweringsmiddel op Java bijzonder op den voorgrond; op dit gebied geven zij wellicht alle het een of andere wat nieuw is, maar overigens zijn deze antwoorden eenzijdig en onvolledig te noemen. No. 4 onderscheidt zich echter zeer gunstig van de andere door grootere uitvoerigheid, en daar deze categorie van inlandsche beantwoordingen eene bijzondere aanmoediging verdient, bestaat er voor de commissie aanleiding, om bij het toekennen der onderscheidingen dit antwoord niet over het hoofd te zien. De Nos. 6—13 kunnen voor geene belooning in aanmerking komen; hoogstens geven zij hier en daar wat opmerkingswaardigs, maar overigens zijn zij alle, in meerdere of mindere mate, gebleven beneden de billijkste eischen van het onderwerp. Ten opzichte van No. 10 mag echter niet worden verzwegen, dat dit antwoord geenszins te beschouwen was als eene poging om te voldoen aan de eischen der prijsvraag: het is namelijk de overdruk van een alleszins lezenswaardig Indisch Couranten-artikel, kort na de publicatie der prijsvraag geschreven, (door den heer G. Stoll) met het loffelijk doel om ev. mededingers eeniger mate voor te lichten.

Van veel meer beteekenis dan de hierboven bedoelde antwoorden zijn die, welke nu aan de beurt komen, en die *alle*, in verschillende opzichten, blijken geven van ernstige studie en van eene degelijke behandeling van het onderwerp.

No. 18 moet beschouwd worden als de beste bijdrage over het onderwerp, en heeft als zoodanig, overeenkomstig de bewoordingen der prijsvraag, aanspraak op de *Gouden Medaille*, die bij dezen aan den schrijver, den heer H. R. Rookmaaker, te 's-Gravenhage, wordt toegekend.

Onmiddellijk op deze bekroning wenschen wij te laten volgen die met eene *Verguld-zilveren Medaille* aan den schrijver van het 19de antwoord, zijnde de heer C. Hartwich, te Zürich.

Aan elk der schrijvers van de antwoorden, genummerd 16 en 17, nl. aan de heeren J. H. Meerwaldt, te Ouden Rijn bij Utrecht, en L. A. T. J. F. van Oven, te 's-Gravenhage, wordt voorts eene *Zilveren Medaille* toegekend.

Terwijl ten slotte aan ieder der schrijvers van de antwoorden, genummerd 4, 14 en 15, zijnde de heeren Sastro Winangoen, te Moengkid, L. Th. Mayer, te Meester Cornelis, en A. B. Lucardie, te Rotterdam, eene *Bronzen Medaille* is toegekend.«

Niet alleen aan hen, die bizonder belangstellen in het behandelde onderwerp, maar ook aan allen, die zich zooveel mogelijk op de hoogte willen stellen van de eigenaardige zeden en gewoonten der inboorlingen van tropisch Nederland, bevelen wij de lezing en bestudeering van dit bulletin, met zijn fraaie platen en afbeeldingen, ten zeerste aan, want het spreekt wel van zelf, dat in de beschrijvingen menig wetenswaardig gegeven voorkomt op land en volkenkundig gebied. Voor den billijken prijs van *f* 1.50 is het te bekomen aan het museum te Haarlem, bij den uitgever J. H. de Bussy te Amsterdam, als ook in »*Boeatan*« *Plaats 9 den Haag*, waar tevens alle andere geschriften door het Koloniaal Museum uitgegeven, voor zoover nog voorradig, te krijgen zijn.

In dank ontvingen wij van den schrijver (**Abdul Rivaï** (*docter-djawa, sekarang Cand.-arts di sekola tinggi, Amsterdam*), ter bespreking zijn Maleisch werkje, getiteld: »**Nasihat Dokter. Memiara Mata**« (dikarang dengan memperhatikan boekoe Prof. Dr. O. Everbusch). Deze dokters-raad voor de verzorging der oogen is al een zeer vrije bewerking van professor E's geschrift, want het is geheel toepasselijk gemaakt op Nederlandsch-Indische toestanden en gewoonten, vandaar dat wij dan ook van harte hopen, dat het, in smakelijken vorm gedrukte boekje in grooten getale zijn weg zal vinden onder de maleisch-sprekende bevolking van onzen O.-I. archipel, waar de zoo besmettelijke oogziekten niet tot de zeldzaamheden behooren. Belangstellenden zullen er vele behartigenswaardige wenken in vinden, ter voorkoming van ooglijden, vooral bij de jeugd, en waar deze gegeven worden door een welmeenend rasgenoot, zullen zij zeker des te eerder ingang vinden. Ook de ooglijders-inrichting te Bandoeng zal ongetwijfeld het hare ter algemeene verspreiding er van bijdragen. Van een landgenoot van den schrijver hoorden wij de opmerking: dat het zeer goed geschreven is, maar met wat al te veel uitwijdingen en *versieringen*, zooals hij 't noemde, hetgeen zeker aanleiding zal geven, dat ook deze schrijftrant, evenals die van de »*Bintang Hindia*«, *Bahasa Soerga* (hemelsche taal) wordt genoemd, terwijl er ook vele Hollandsche woorden en begrippen in voorkomen, die niet door alle inboorlingen ginds goed zullen verstaan worden.

N. v. Z.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur. 28 Februari 1905. N°. 9.

Regeerings-inmenging in Indië, door Van Gorkom. — Het request van de Djocdjasche Landhuurdersvereeniging en het antwoord van den directeur van B.B. — Taxatie-oogst 1905 der particuliere koffielanden in Oost- en Midden-Java. — Uit Consulaire Verslagen. — Iets over cacao. — Verslagen van Maatschappijen, enz.

Cultura. Februari 1905.

Voorbereidende werkzaamheden welke de ontginning en het plantklaar maken van den grond in Ned. Oost-Indië voorafgaan, door F. A. von Stürler.

De Cultuurgids. 1904/05. Aflevering 9.

Verslag van het 7e Congres van het Algemeen Syndicaat voor koffiecultuur en andere bergcultures in Ned.-Indië, gehouden te Malang, 16 en 17 November 1904. — Dr. J. van Breda de Haan: Iets over gezonde en zieke peperplanten. — P. Schat: Veestapel in verband met bergcultures. — J. Hagen: De klapper, haar cultuur en hare producten. — Dr. L. Zehntner: Verdere mededeelingen omtrent de op Java aangeplante cacaovarieteiten. — Dr. Z. Kamerling: Overzicht over de gebreken van den bouwgrond, welke als oorzaak van ziekelijke toestanden van onze cultuurgewassen in aanmerking komen.

Maandbericht van het Nederlandsche Zendelinggenootschap Februari 1905.

Toespraak van den Controleur van Tondano, P. A. Moorrees, tot den Hulpprediker H. Rooker, ter gelegenheid van zijn 50-jarig ambtsjubileum te Tondano. — De Zending op de Sangir- en Talauer-eilanden.

Orgaan der Nederlandsche Zendingsvereeniging. Februari 1905.

Eenige schetsen uit 't werk te Pangharepan en Soekaboemi, door H. Müller. — Hoe de Chineezen hunne afgestorven voorouders vereeren (vervolg), door L. Tiemersma.

Berichten van den Sint-Claverbond. 1905. N°. 1. (Niet in den handel.)

Reis van Z. D. H. Mgr. E. S. Luypen, dwars door Sumatra, door A. Kortenhorst. — Beschouwing over Atjeh van af 1 September 1903, door H. Verbraak. — Tomohon: Uit het dagboek van P. Wintjes. — Padang: De vijand (witte mieren) door P. Neyboer. — Een dubbel jubilé te Padang, door L. Jennissen. — Flores: Een dienstreis naar Paga, door J. Engbers. — Beschrijving van een kampong, door B. Schweitz.

ADVERTENTIEN.

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Eerste Nederlandsche

Verzekering-Maatschappij op het Leven en tegen Invaliditeit.

Hoofdkantoor 's-Gravenhage, KNEUTERDIJK 11.

Directeuren:

Jhr. Mr. W. SIX, Mr. H. GOEMAN BORGESIUS en Mr. Dr. W. P. J. BOK.

Adjunct-Directeur: P. DEURINK.

Sluit Levensverzekeringen in alle vormen, Weduwenpensioenen, Studiebeurzen, dadelijk ingaande en uitgestelde Lijfrenten.

Spaar- en Levensverzekeringen zonder geneeskundig onderzoek.

Levensverzekeringen met staking van Premiebetaling bij intredende Invaliditeit.

Invaliditeits-Pensioenen, gecombineerd met ouderdoms-pensioenen.

Bijkantoren te: AMSTERDAM, ROTTERDAM, GRONINGEN, DORDRECHT BRUSSEL, SOERABAJA en PARAMARIBO.

Koopen of **verkoopen, huren** en **verhuren**

van HUIZEN, VILLA's, BOUWGRONDEN

FALKENBURG en Co.

Bureaux voor Bouwkunde, Handel en Verzekering.

DENNENWEG 64, — 's Gravenhage.

Toezending Woninggids gratis.

Registers voor PENSIONS ten Kantore ter inzage.

Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST" te te **'s-GRAVENHAGE** en **WELTEVREDEN** ter beschikking van belangstellenden

---

Behangerij. **J. W. v. EDE v. d. PALS.** Stoffeerderij.

TOLLENSSTRAAT 130, Telephoon 1853.

Inrichting ter Meubileering van Huizen.

Concurreerende Prijzen.

STAAT

voor aanvraag van VERLOFSTRACTEMENT

VOOR

H.H. INDISCHE AMBTENAREN (officieel model).

Verkrijgbaar bij den uitgever van dit blad, Haagpoort 4.

Prijs 2½ cent.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.

Nouveauté's voor elk seisoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

Het weekblad **Themis**, Redacteur FRANS SCHAAP Jr., Den Haag, publiceert voortdurend eene verscheidenheid van belangrijke bijzonderheden omtrent faillissementen, verdachte financieele aangelegenheden en verkeerde toestanden op rechtskundig gebied.

Voortdurende lezing van **Themis** zal menigeen voor schade vrijwaren.

Op het blad zijn geabonneerd: Rechterlijke Ambtenaren, Advocaten, Notarissen, Deurwaarders, Bankiers, Kooplieden, Fabrikanten, Winkeliers en Particulieren.

Behalve op uitgebreide schaal in Nederland, wordt het blad ook gelezen door verschillende Hollanders in Duitschland, België, Frankrijk, Engeland en Oost-Indië.

Prijs per jaargang **f 4.-.** Los nummer franco na inzending van **f 0.50.**

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende

wonende te wenscht

donateur-trice / lid te worden der Vereeniging **„Oost en West"**

tegen een jaarlijksche contributie van *f*

den 190

Straat of gracht: Handteekening:

Pension Büchner.

Laan van Meerdervoort 198,

hoek PERPONCHERSTRAAT

Den Haag.

Logies te verkrijgen

per maand, per week en per dag.

Volledige Badinrichting in huis.

NEDERLANDSCH-INDISCH

ADMINISTRATIE-KANTOOR EN HULPBANK

10, KORTENAERKADE 10,

's-GRAVENHAGE

tegenover het Koninklijk Staldepartement.

Credieten op korten en langen termijn met of zonder Levensverzekering.

BILLIJKE VOORWAARDEN.

Zutphen.

Verwijzende naar de mededeeling, voorkomende in **Het Koloniaal Weekblad** van **19 November 1903,** vestigt het bestuur der Afd. ZUTPHEN e. o. van „OOST EN WEST" de aandacht op die plaats, als **bijzonder geschikt voor de opvoeding van kinderen,** zoo jongens als meisjes, die met dat doel naar Europa worden gezonden. Goed en goedkoop onderwijs, geschikte gelegenheid tot opname bij families. Desverlangd toezicht door het Afdeelingsbestuur, waarvan:

Generaal TH. J. A. VAN ZIJLL DE JONG, *Huize Baank* bij Zutphen, *Voorzitter;*

A. WALLAND, *Rozenhoflaan* te Zutphen, *Secretaris*

---

den Haag

Pension Koninginnegracht 47

geopend geheele jaar.

H. W. G. ROOSEBOOM.

Nice

Pension Hollandaise

VILLA NINE.

Avenue Auber

geopend NOVEMBER—JUNI.

H. W. G. Rooseboom—H. E. van Blommestein.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,

Hofleveranciers

van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.

Gedempte Raamstraat 11-12,

'S-GRAVENHAGE.

Ned. Fabriek van

Banieren, Vaandels, Militaire Borduurwerken.

Inrichting voor 't borduren van **Lambrequins, Stoelzittingen, enz.**

Uitgebreide Weverij en Passementfabriek

voor de vervaardiging van **Franjes, Embrasses en Agrementen** in solide qualiteit en iedere verlangde kleur.

CONCURREERENDE PRIJZEN.

A. SCHARENBERG,

Hofleverancier.

GROOTSTE KEUZE

Thee- en Presenteerbladen,

THEESERVIEZEN,

Koffiestelletjes, Bouilloirs,

enz. enz., enz.

's-Gravenhage, Hoogstraat 15.

GIDS

VOOR

Repatriëerenden,

Gratis aanbieding van de Haagsche Uitgevers-Mij,

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" Haagpoort 4.

Deze gids wordt in de onderstaande hôtels **gratis** aan de repatriëerenden aangeboden:

Hôtel des Indes, Batavia.
Grand Hôtel „Java" „
Hôtel „Ort" „
„ Du Pavillon, Samarang.
„ Ketabang-Genteng, Soerabaja.
„ Simpang, Soerabaja.
Oranje Hôtel, Padang.

Vraag prospectussen oor advertentiën.

Poppen.

OUDST en MEEST GESORTEERD adres in POPPEN en POPPENKLEEDING.

Poppen welke kunnen worden uit- en aangekleed,

tevens inrichting van alle voorkomende reparatiën aan de Pop.

Goedkoopst adres van de poppen merk COSMOPOLITE.

Al onze Poppen zijn geprijsd.

Th. A. KEET,

OUDE MOLSTRAAT 11 bij de Papestraat.

Vraagt **de bekende Saucen en** Uw Leverancier **Groenten, Soepen, Zuren van de Firma**

FABRIEKSMERK T&D GEDEPONEERD

TIELEMAN & DROS, *Leiden.*

OOST en WEST.

RESTAURANT

LAAN VAN MEERDERVOORT 195.

Open iederen **werkdag** van **10** ure v.m. tot **7** ure 's avonds.

Des **Zondags** van **12** tot **7** ure n.m.

Toegang voor leden der Vereeniging en geintroduceerden.

Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één sambal (**plat du jour**) *f* 0.80.

Diné *f* 1.50 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.

BONBOEKJES { **voor 10 plats du jour f 7.00,** / **voor 10 diners f 12.50.** }

Het lokaal is **telefonisch verbonden,** zoowel ten gerieve der leden, als tot het ontvangen van bestellingen.

---

van Soest en van der Weijde.

Lange Voorhout 23. — Den Haag.

Voeren effectenorders uit op de beurzen te Amsterdam en het Buitenland, incasseeren coupons en dividenden, belasten zich met renteontvangst van kapitalen op het Grootboek, geven en nemen gelden op prolongatie en à deposito, incasseeren verlofstractementen en pensioenen.

Met 1 dag opzegging . . . . . . 2 pct.

Voor 1 maand . . . . 2¾ „

„ 3 maanden . . . . 3 „

Verstrekken REISCREDIETBRIEVEN.

Brandapparaten

der nieuwste vinding, van de eenvoudigste tot de meest complete.

Groote voorraad Fijne Houtwaren.

TENZER'S VLOEIBARE VERF voor Hout, Gobelin, Fluweel, enz.

TENZER, Oude Molstraat 15, Den Haag

Eenigst speciaal Magazijn. Geen goedkooper adres in Binnen- of Buitenland.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam. 1905	van Marseille. 1905	te Port-Said. 1905	te Padang. 1905	te Batavia 1905
Gedé	18 Maart	30 Maart	4 April	23 April	25 April
Sindoro †	1 April	13 April	18 „	7 Mei	9 Mei
Salak	15 „	27 „	2 Mei	21 „	23 „
Oengaran	29 „	11 Mei	16 „	4 Juni	6 Juni
Ardjoeno	13 Mei	25 „	30 „	18 „	20 „
Goentoer †	27 „	8 Juni	13 Juni	2 Juli	4 Juli
Merapi	10 Juni	22 „	27 „	16 „	18 „
Ophir †	24 „	6 Juli	11 Juli	30 „	1 Aug.

† 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*

De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage*

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Laan van Meerdervoort 195,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie den heer G. C. A. DE WITT, *Reinkenstraat n°. 16.*

Een dame voor het geven van les in de Maleische en Javaansche Taal.

Een Juffrouw voor Kinderjuffrouw.

Een Dame voor Juffrouw van Gezelschap of lectrice.

Een bekwame linnennaaister.

Vier jonge Dames die als Gouvernante naar Indië willen.

Vijf geg. Ind. militairen voor oppasser, geldophalen enz.

Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.

Twee Dames voor het maken van uitzetten (eene te Leiden).

Eene Dame voor onderricht in fröbelen en handwerken (heeft diploma).

Een gep. off. reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.

Een geg. Ind. korpl. schrijver voor adm. betrekking.

Twee dames voor het geven van privaat en cursuslessen in talen en wiskundige vakken.

Een geg. O. I. militair, jaren lang als facteur en in bibliotheek werkzaam geweest, voor magazijnsknecht, kantoorlooper, bode, concierge, opzichter, huisbewaarder enz.

Twee dames voor het geven van lessen in de fransche taal en conversatielessen, waarvan eene met diploma middelbaar.

Een oud-Offic. Art., leeraar in Wisk. voor het geven van privaatlessen tegen billijken prijs.

Eene Dame voor Zanglessen.

Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.

Twee Dames voor waarnemen van een huishouden.

Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de éene Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.

Een gep. sergt. maj., gehuwd, voor huisbewaarders, adm. betrekking, geldincasseeren.

Twee gew. O.-I. ambt. voor administratieve betrekking.

Een jong Meisje om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.

Vier dames voor pianolessen.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani